

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**NEY MEŞKİNDE SÖZLÜ GELENEK VE NESİLLER ARASI DEĞİŞİMİ:
NİYAZİ SAYIN, SALİH BİLGİN VE HÜSEYİN ÖZKILIÇ ÖZELİNDE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burak YEDEK

Türk Müziği Anasanat Dalı

Türk Müziği Programı

Mayıs 2014

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**NEY MEŞKİNDE SÖZLÜ GELENEK VE NESİLLER ARASI DEĞİŞİMİ:
NİYAZİ SAYIN, SALİH BİLGİN VE HÜSEYİN ÖZKILIÇ ÖZELİNDE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Burak YEDEK
(415091023)**

**Türk Müziği Anasanat Dalı
Türk Müziği Programı**

**Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nilgün Doğrusöz Dişiaçık
Prof. Dr. Cem Behar (Eş Danışman)**

MAYIS 2014

İTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 415091023 numaralı Yüksek Lisans **Burak YEDEK**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**NEY MEŞKİNDE SÖZLÜ GELENEK VE NESİLLER ARASI DEĞİŞİMİ: NİYAZİ SAYIN, SALİH BİLGİN VE HÜSEYİN ÖZKILIÇ ÖZELİNDE**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Nilgün Doğrusöz Dışiaçık**

İstanbul Teknik Üniversitesi

Eş Danışman : **Prof.Dr. Cem BEHAR**

İstanbul Şehir Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Yrd. Doç. Dr. Nuri UYGUN**

Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Şehvar BEŞİROĞLU

İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Ali TAN

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Teslim Tarihi : **5 Mayıs 2014**

Savunma Tarihi : **26 Mayıs 2014**

Eşim İrem ve oğlum Ali'ye,

ÖNSÖZ

"NEY MEŞKİNDE SÖZLÜ GELENEK VE NESİLLER ARASI DEĞİŞİMİ: NİYAZİ SAYIN, SALİH BİLGİN VE HÜSEYİN ÖZKILIÇ ÖZELİNDE " isimli çalışma, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, 2014 yılında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Verba volant, scripta manent. Söz uçar, yazı kalır! Niyazi Sayın ney ekolünde, bu sözün pek geçerliliği yoktur. Çünkü söz, sohbet ve muhabbet bol miktarda mevcuttur ney eğitiminde. Bu eğitim-aktarım yöntemi yardımıyla kültürel ve sanatsal tarih insan hafızasına adeta kaydedilir. Biz de bu çalışmada sözlü geleneği bir kısmıyla yazıya aktarmak istedik.

Uzun soluklu ve birçok kişisel sebepten dolayı ertelenen çalışma için öncelikle Niyazi Sayın'a; bana ney dışında sayısız konuda hocalık eden değerli hocam Salih Bilgin'e; çalışmam esnasında gösterdikleri sabır, anlayış ve vizyon için danışmanım Prof. Dr. Nilgün Doğrusöz Dışiaçık ve Prof. Dr. Cem Behar'a teşekkür ederim.

Çalışma esnasında mülakat yaptığım bütün neyzenlere, saygıdeğer Ruhi Ayangil'e, bana kıymetli düşünceleriyle yardım eden Erdem İlgi Akter'e, Hazerfen Ney Sanat Okulu'na ve yardımını esirgemeyen bütün arkadaşlarıma tüm kalbimle teşekkür ederim.

Mayıs 2014

Burak Yedek

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR.....	xi
ÖZET.....	xiii
SUMMARY	xv
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç ve Kapsam	2
1.2 Terminoloji	3
1.3 Literatür	4
1.4 Metodoloji ve Kavramsal Tartışmalar.....	5
2. KÜLTÜR, GELENEK VE SÖZLÜ GELENEK.....	7
2.1 Kültür ve Gelenek.....	7
2.2 Gelenek: Tanımları, anlamları ve tartışmaları	8
2.3 Gelenek: Yapı, Form, İşlev ve Türleri	12
2.3.2 İntikal.....	13
2.3.3 Değişim.....	13
2.3.4 Büyük Gelenek ve Küçük Gelenek	13
2.4 Sözlü Kültür/Gelenek ve Özellikleri	14
3. MEŞK GELENEĞİ.....	17
3.1 Geçmişten Günümüze Ney ve Neyzenler	18
3.1.1 Neyzenler silsilesi ve tekrar eden unsurlar	18
3.1.2 Eğitim ve aktarım	21
3.2 Günümüzün Meşki	25
3.2.1 Meşk tanımı ve tarifine doğru	25
3.2.2 Meşk Tanımında Farklılıklar ve Ortaklıklar.....	30
3.2.3 Meşkin işleyişi	30
3.3 Ney Meşkinin Gelenek Özellikleri.....	34
4. MEŞK VE SÖZLÜ GELENEK	37
4.1 Niyazi Sayın Ekolü Meşkinde Sözlü Gelenek Unsurları	38
4.1.1 Musiki ve meşk.....	40
4.1.2 Ney, neyzenlik ve tarihi.....	42
4.1.3 Teknik deyiş ve yöntemler	43
4.1.4 Sanatla ilgili.....	44
4.1.5 Anlatılan Hikaye, Kıssa ve Tavisyeler	45
4.1.6 Ney Geleneği ve Üslup Muhafazakarlığı	46
4.1.7 Diğer Konular	46
4.2 Hoca-Talebe ilişkisi.....	48
4.3 Niyazi Sayın'ın Meşkinden Örnekler	49
4.4 Salih Bilgin'in Meşkinden Örnekler	54

4.4 Hüseyin Özkılıç'ın Meşkinden Örnekler.....	59
5. SONUÇ	61
KAYNAKLAR.....	63
EKLER.....	67
EK A. Neyzenler Silsilesi (19-20.yy).....	67
EK B. Mülakat Listesi.....	71
EK C. Mülakat Yapılan Neyzenler	71
EK D. Meşk Kayıtları	78

KISALTMALAR

İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
TMDK	: Türk Musikisi Devlet Konservatuarı
C	: Cilt
Yay.	: Yayınları

NEY MEŞKİNDE SÖZLÜ GELENEK VE NESİLLER ARASI DEĞİŞİMİ: NİYAZİ SAYIN, SALİH BİLGİN VE HÜSEYİN ÖZKILIÇ ÖZELİNDE

ÖZET

Ney geleneği ülkemizde yüzyıllardır süregelmektedir. Bu süreçte hem icra hem de eğitim-aktarım anlamında değişime uğradığını tahmin ettiğimiz ney geleneğinin, nesilden nesile aktarılırken nasıl bir değişim geçirdiği meçhuldür. Biz bu çalışmamızda yazılı ve canlı kaynakların elverdiği ölçüde ney eğitim ve aktarımının modern gelişimini incelemekteyiz.

Niyazi Sayın üslubunun egemen üslup olmasının bizce sadece musiki ile ilgili olmadığını tahmin ediyoruz. Bu sebeple, ney eğitim ve aktarımının, yani ney meşkinin bu üsluba çok önemli bir katkı sağladığına inanmaktayız. Çünkü bu ekolün meşkinde sohbet ve muhabbet, başka bir anlamda yoğun bir iletişim önemli bir ilkedir.

Bu çalışma, üç nesile ait neyzenin meşklerinde bir değişim olup olmadığını araştırmaktadır. Ney meşklerini kişisel olarak deneyimlemekle beraber, meşk kayıtları ve neyzen mülakatlarından faydalandık.

Tezimiz, ney meşk geleneğini irdelerken, onun özelliklerini ve sözlü gelenek ile bağlantısını inceler. Ney meşkinin nasıl değiştiği ve hangi özelliklerinin değiştiğini araştırmak, bizi sadece geleceğe yönelik bir sonuca değil fakat aynı zamanda geçmişe yönelik bir yaklaşıma ulaştıracaktır.

**ORAL TRADITION IN NEY EDUCATION: TRANSGENERATIONAL
CHANGE SPECIFIC TO NİYAZİ SAYIN, SALİH BİLGİN AND HÜSEYİN
ÖZKILIÇ**

SUMMARY

The ney, as a core instrument of Ottoman-Turkish music maintains its tradition since several centuries. The instrument is musical but also spiritual, artistic, poetic and symbolic; in other words it's a sufi instrument. Therefore the transmission of the instrument is rather characteristic. Since it is based on a disciple-apprentice relation, the transmission is highly oral.

We believe that this tradition has been changing and thus we scrutinize the tradition in its oral aspect, beginning from the modern era. The three generations in ney education is analyzed with detail; word definitions are cleared; the system of education and transmission is examined in detail in order to understand what is happening during the transmission.

This study examines the *meşk* of ney instrument and its aspects of oral tradition. Looking for the transgenerational changes would not only lead us to a future projection but also to a historical approach.

1. GİRİŞ

Bu çalışma, Türk musikisi geleneğinde yer alan ney enstrümanının eğitim-aktarım yöntemine dairdir. Osmanlı uygarlığı ürünü olan bu geleneksel musikinin bugün de farklı bir şekilde devam ettiği, yapısal ve işlevsel olarak farklılaştığı ve canlılığı bilinmektedir (Signell, 1977, s.xiii).

1950'lerin başından itibaren notasyonun kabul edilmesi Türk musikisinde iki meşru eğitim yöntemine sebep olmuştur. Birincisi konservatuar eğitimi, diğeri de usta-çırak eğitimidir. Bu iki yöntem birleştirilebilir olsa da, genel yaklaşım bu değildi. Böylece son kırk yıldır musiki eğitim ve kompozisyonda belirgin değişim görülmektedir (Feldman, 1996, s.18).

Türk musikisinin eğitim ve aktarım yöntemi olarak adlandırılan (usta-çırak eğitimi) meşk alanını seçmemizde temel sebep insanların ürettiği sesleri kavrayışımızla ilgilidir. "Müziği öğrenme süreci, insanın ürettiği sesleri kavrayışımızın merkezinde yer alır" (Meriam, 1997, s.163). Böylece Feldman'ın bahsettiği değişimi ve Signell'in ifade ettiği canlılığı ney meşkinde araştırarak bu enstrüman vasıtasıyla Türk musikisini anlamlandırmaya dair küçük bir katkı sağlamayı amaçlıyoruz.

Gelenek, her dönemde yeniden yaratılır, üretilir veya şekil değiştirir. Hatta yeniden inşa edilir. Geleneğin yeniden inşa edilmesi bir anlamda tekerrür eden unsurlar vasıtasıyla geçmiş ile bağlantıda olmayı ima eder (Hobsbawn, 1983). Tarih bilimine yaklaşımı değiştiren bu 'yeniden inşa' kavramı Türk müziği açısından incelemek ilginç sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Bu çalışma ney geleneğinin inşa edilmesinin kültürel tarih bağlamındaki önemine küçük bir atıfta bulunmayı amaçlamaktadır.

Geleneksel sanatlara, Türk Müziği'ne ve özellikle ney sazına olan eğilimin yaygınlaşması internet, dergi, gazete vb. mecralarda kendisini göstermektedir. Birden fazla icra tavrının ortaya çıkması, birçok kurum ve dernekte ney eğitimi verilmesi ve ney sazına ilginin artması bu araştırmaya ilk sebep olmuştur.

Ney, Klasik Türk Musikisinin en önemli nefesli sazı olması itibarıyla 15. Yüzyıldan günümüze birçok musiki risalesinde, kitapta ve *edvarda* genel anlamda, detaylı olarak teknik özellikleri, perde bilgileri verilerek ve hatta bir ustadan öğrenilmesi gerektiği şeklinde anlatılmaktadır (Doğrusöz, 2012; Nasır Dede, 2006). Ayrıca

edebiyat, görsel sanatlar, popüler müzik gibi farklı alanlarda ney sazının kullanılması, bize geleneksel olduğu kadar güncel/popüler olan bir '*ney kültürünün*' de varlığını işaret etmektedir.

1.1 Amaç ve Kapsam

Söz konusu geleneğin nasıl aktarıldığını, genişlediğini ve bu süreçte hangi oranda değişime uğradığını ve/veya muhafaza edildiğini tespit edebilmek adına, bu çalışma, erken Cumhuriyet döneminden 21.yy'a kadar olan zaman diliminde Türkiye coğrafyası içinde gerçekleşmiş ney eğitiminin değişimini, Niyazi Sayın ekolü/geleneğini temel alarak, Türk müziği alanı içinde, farklı disiplin yaklaşımlarıyla analiz etmeyi amaçlamaktadır. Böylelikle temel olarak ney meşki geleneğinin değişken bir yapıya sahip olup olmadığını ortaya çıkarmak hedeflenmektedir. Araştırmamızı belirli bir dönem ile kısıtlamamızın sebebi Osmanlı/Türk musikisi kültürünün büyük oranda sözlü kalması, sözlü kaynak olabilecek şahısların hayatta olmaması ve sözlü aktarımın yazılı kaynaklara yeteri kadar geçirilmemesidir.

Bu çalışma aynı geleneğe dahil ve farklı nesilden üç neyzenin ney meşklerini konu edinmektedir. Bir geleneğin, eğitim-aktarım yöntemi aracılığıyla nasıl değiştiği ve evrildiğini araştırmaktadır. Bu üç ayrı neyzenin meşklerini sözlü gelenek olarak ele almamızın sebebi meşklere ileride görüleceği üzere, müzik ve icra dışında birçok konuda konuşma, neye ait jargonlar vb. sözlü geleneğe ait unsurların bulunmasıdır. Aynı silsileye üye olan bu neyzenlerin meşklerinin değişimini incelerken, 'Ney eğitimi nasıl aktarılıyor? Nasıl değişiyor? Hangi özellikleri değişiyor? Bu eğitim-aktarım yöntemi gerçekten geleneksel mi?' gibi araştırma alanı ve konusuna dair soruların cevabını arayıp; ' "Geleneksel" bir sanatın aktarım şeklinin nasıl değiştiğini araştırmak 'gelenek' olanın değişimini tespit etmekle benzer olabilir mi? Gelenek ne derecede değişebilir?' gibi 'gelenek' kavramına/düşüncesine yönelik bir bakış açısı geliştirmeye çalışacağız. Bu soruların cevaplarını araştırma sürecinde ise ney eğitimi geleneğinin ve özellikle konu edindiğimiz Niyazi Sayın ekol/geleneğinin sözlü özelliklerini tespit edebilmeye çalışacağız. Niyazi Sayın geleneğini seçmiş olmamızın asıl sebebi ise Türkiye'de egemen üslup olmasıdır. Fakat şunu da unutmamak gerekir ki, bu gelenek tek üslup değildir.

Tezimizi Niyazi Sayın'dan başlatmamızın sebeplerinden birisi pratik diğeri de ulaşılabilirliktir. Daha önceki neyzenlerin meşklerine dair bir araştırma, yazılı veya sözlü kaynak bulunamamıştır. Ayrıca Niyazi Sayın'ın çok sayıda neyzen yetiştirmiş olması, neyzenlerin kutbu olarak kabul edilmesi, ney konusunda yaşayan en önemli şahsiyet olması (Ayvazoğlu, 2002) ve Cumhuriyet'in başlangıcı dönemine şahitlik etmesi sebebiyle araştırmamız için çok önemlidir.

Araştırmamızın amacını yerine getirebilmek için öncelikle, meşki neden kültürel değil de geleneksel bir eğitim-aktarım yöntemi olarak ele aldığımızı açıklayacağız. Daha sonra gelenek ve sözlü gelenek kavramlarını tartışmaya çalışacağız. Böylece meşk geleneğini hem kuramsal anlamda bir çerçeveye oturtmamız, hem de pratik anlamda nasıl değiştiğini anlayabilmemiz mümkün olacaktır.

Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ise ney meşki geleneğini, neyzenler silsilesini ve ney meşkinin özelliklerini belirlemeye çalışıp, ney meşkinin üç farklı neslinde sözlü gelenek özelliklerini belirlemeye çalışıp örnekler vereceğiz.

1.2 Terminoloji

Araştırmamızın önemli bir kısmını oluşturan 'söz' veya 'lafız' ögesi öncelikle tarihsel, geleneksel ve kadim bir kültüre aittir. Bu sebeple bu çalışmada yer alacak olan terminolojide aslına sadık olmamız bir ilke olarak belirlenmiştir. Geçmişte kullanılan terimlerin bazılarının günümüz müzik literatüründe karşılığı olmaması, bazı terimlerin ise farklılaşması söz konusudur. Bu terminoloji farkının toplumsal, tarihsel ve dilbilimsel sebeplerini gözardı edeceğiz ve terimleri orijinal haliyle kullanmaya çalışacağız.

Birkaç örnek vermek gerekirse, *müzik* yerine *musiki*, *enstrüman* yerine *saz*, *öğretmen* yerine *hoca*, *öğrenci* yerine *talebe* veya *talip*.

Araştırmanın okuma kolaylığını sağlamak açısından ise bazı terimleri özel anlamlarıyla kullanmaya karar verdik. Konu edindiğimiz tarihsel süreç içerisinde terminolojik olarak bazı çelişkileri engellemek adına, *meşk* kelimesi aksi belirtilmedikçe 'ney meşki' anlamında kullanılacaktır.

Konumuzun dil ile ilgili olması ve kadim bir geleneğin devamı olması sebebiyle çalışmamızda yer alan ve kullanılan, araştırmamız esnasında araştırmacı tarafından

kaydedilen fakat literatürde yeteri kadar yer almayan terminolojiyi çalışmamın sonunda eklerde yer alan bir sözlükçede toplamayı tercih ettik.

1.3 Literatür

Bu çalışma ileride göreceğimiz gibi, farklı yaklaşımları içerdiğinden, farklı disiplinlerden ve çeşitli kaynaklardan faydalanmaktadır. Türk Müziği literatürünün birçok eseri özellikle müzik tarihi ve kuramına dairdir. Türk Müziği sosyolojisi ve antropolojisi hakkında yapılan nadir sayıda eserler de daha çok Türk Müziği alanının genelini kapsamaktadır. Meşk kavramına dair ise kısıtlı sayıda eser bulunmakla birlikte (Behar, 2012), meşke dair atıf yapılan ve kısmi olarak ele alınan birkaç kaynaktan faydalanılmıştır (Feldman, 1996; Signell, 2006, Tanrıkorur, 2005).

Gelenek hakkında literatürde varolan çok sayıda çalışma ise bu araştırmada hem kavramsal tartışma oluşturmak için hem de araştırmanın 'gelenek' merkezli olması sebebiyle kullanılmıştır. Gelenek, hem antropoloji hem de folklor çalışmalarında sıklıkla bahsi geçen bir konudur. Gelenek kavramı tartışmaları ise özellikle Amerikan Folkloründe özellikle 1970 ve 1980'li yıllarda en yoğun dönemini yaşamıştır (Shils, 1973, 1983, 2003; Glassie, 1995; Eisenstadt, 1973; Ben-Amos, 1984).

Müzikoloji ve etnomüzikoloji literatüründe yer alan 'gelenek', 'intikal' ve 'eğitim-öğretim' konuları ise özellikle kendi toplumu dışında yer alan bir topluluğun araştırılması konusunda hem tartışma konusu olmuş hem de dönüşümsel (reflexive) bir yaklaşıma sebep olmuştur. Bizim araştırmamız için sadece bir miktar fikir verecek etnomüzikoloji literatürü oldukça çok sayıda eser içermektedir (Sheleymey, 1996; Delamont, 1992; Merriam, 1964; Nettl, 1983; Hood, 1982). Bunun yanında özellikle Bulgar müziği konusunda çalışmalarıyla bilinen Rice'ın ve müzik fenomenolojisi üzerine çalışmış olan Benson'ın, usta-çırak ilişkisine dair fikirleri araştırmamız için kaynak olmuş ve yenilikçi yaklaşımlar içermektedir (Rice, 1994; Benson, 2003).

Sözlü gelenek tartışmaları öncelikle folklor çalışmalarında ve daha sonrasında ise dilbilim alanında görülmektedir. Bu çalışmada özellikle yazı öncesi toplumlarda sözlü kültürü irdeleyen ve bir başyapıt niteliği taşıyan Ong'un eseri önemli bir kaynak ve bakış açısı oluşturmuştur (Ong, 2010).

Ney literatürü ise özellikle metod anlamında geniş bir hacimdedir. Bu literatür her ne kadar doğrudan çalışmamızda kullanılsa da meşk olgusunun eğitim unsurunu ilgilendirdiği için çalışmamız kapsamında incelenmiştir (Erguner, 2002; Kaya, 2011; Derya, 2008; Karadağ 2013; Malçok, 2013). Ney konusunda önemli olabilecek ve 20.yy'da yaşayan neyzenlerin ney tavırlarına dair birkaç Yüksek Lisans çalışması mevcuttur (Çolak, 2011; Gökkaya, 2010). Ayrıca yakın zamanda hazırlanmış, neyzenlerin günümüzdeki sosyal hayatı, neyin geçtiği evreler, mekanlar ve müzik piyasasına dair sosyolojik bir makale de mevcut (Şenay, 2014).

1.4 Metodoloji ve Kavramsal Tartışmalar

Araştırmamızın yöntemi öncelikle alan çalışmasını merkeze almaktadır. Bunun sebebi, araştırmamızın yazarının 2007 yılından itibaren kişisel olarak ney sazına ilgi göstermiş olmasıdır. Meşk hakkında araştırma yapmaya karar vermesiyle birlikte alan deneyimi çalışmasına başlamış, daha sonrasında konumuzun literatürdeki seyrek sayıda kaynak içermesi nedeniyle neyzen mülakatlarına ağırlık vermiştir (Ek B, Mülakat Listesi). Böylece hem pratik olarak ney meşkini deneyimlenmiş, gözlemlenmiş hem de alanın temsilcilerinin ney meşki hakkındaki düşünceleri tespit edilmiştir.

Araştırmamızın konu içindeki konumu etnomüzikoloji tartışmalarında sıklıkla yer almaktadır. Fakat Shelemay'ın (1996) bahsettiği gibi biz de araştırmamızın geleneği incelerken intikal sürecinin bir parçası haline geldiğini düşünmekteyiz. Başka bir anlamda bu çalışma söz konusu geleneğin bir parçası haline gelmektedir.

Araştırmamızın ana malzemesini ise Niyazi Sayın'ın İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda gerçekleştirdiği ders kayıtları (1998), katılımcı gözlemci olarak yer alınan Salih Bilgin (2008-2014) ve Hüseyin Özkılıç (2014) ney meşikleri oluşturmaktadır. Başka bir ifade ile hem konservatuarda uygulanan meşk yönteminden örnekler hem de başka kurumlarda yer alan ney eğitimine dair birkaç örnek biraraya gelmiştir. Mülakat yapılan ve görüşülen bütün neyzenlerden izin alınarak, bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Meşk kayıtlarının transkripsiyonu ise kısmi olarak kullanılmış, bağlam sebebiyle anlaşılacak yerler köşeli parantez içinde açıklanmış ve Finnegan'ın belirttiği yöntem ile yazıya dökülmüştür (Finnegan, 1992).

Kavramsal tartişmalar ise folklor, antropoloji ve etnom¼zikoloji alanlarından faydalanılarak gerçekleştirilmiştir. Özellikle Batılı perspektifine dayalı 'gelenek' tartişmalarının konumuzla ilgili olabilecek unsurları ortaya çıkarılmıştır.

Sözl¼ olarak yapılan bir iletişimi biz yazılı olarak bu araştırmada aktarıp anlamaya çalışıyoruz. Doğal olarak, yazılı malzeme aynı etkiyi yaratmayacaktır, bunu unutmamak gerekmektedir.

2. KÜLTÜR, GELENEK VE SÖZLÜ GELENEK

Sosyal bilimlerde "geleneek" kavram olarak yeteri derecede incelenmemiş, hatta birçok sosyal bilimci tarafından inkar edilmiştir. Shils'e göre (1983),

"Sosyal bilimciler, geleneği açıklama şemalarının dışında tutarak ve 'tarihsel faktörleri' devreye sokarak gelenekle karşı karşıya gelmekten sakınırlar. Onlar bu yolla geleneği, fuzuli bir kategori, görmezlikten gelinmesi gereken kafa karıştırıcı bir entelektüel unsur olarak ele alırlar" (s.106).

Bu bölümde üç genel kavramı ele alıyoruz. Neden meşek kültürü yerine meşek geleneği ifadesini kullandığımızı açıklayabilmek adına, bahsi geçen üç kavramı, terimsel ve yan anlamlarıyla irdeliyoruz. Bu esnada antropoloji ve folklor bilimlerinden faydalanarak bu kavramların dahil oldukları genel tartışmalar kısaca değerlendiriliyor. Böylece ileride kullanılacak kavramların doğru anlaşılması ve bahsedilecek bakış açısına göre değerlendirilmesi sağlanacaktır.

2.1 Kültür ve Gelenek

Kültür karmaşık ve tarih boyunca farklı anlamlarda kullanılmış ve hala kullanılmakta olan bir kelimedir. Gündelik kullanımının dışında sosyal bilimlerde de birçok anlamda kullanılmıştır.

" 'Kültür' kelimesinin Latince kökü, tarımda gelişimden ikamet etmeye, tapmaktan korumaya kadar birçok anlama gelen *colere*'dir" (Eagleton, 2005, s.10).

Kültür, kavram olarak karmaşık ve çok anlamlı bir terimdir. Kültür kelimesi birçok bağlamda ve anlamda kullanılır. "Kültür mantarı" ifadesinde kültür terimi doğayla ilgilidir. "Kültürlü bir insan" derken o insanın bilgi, görgü ve ahlak sahibi olduğu ifade edilir. "Fransız kültürü" derken ise, bir Fransız'ın yaşam tarzını, onun gündelik yaşantısına dair olanı ve diğer sosyal özellikleri ifade edilmek istenir.

Kültür kavramına ilişkin birçok tanım ve tarif bulunmaktadır. Ayrıca kelimenin tarih içinde birçok farklı anlamda kullanıldığı bilinmektedir. Williams'a (1983b) göre ise kültür kelimesinin temel üç anlamı mevcuttur:

Kronolojik olarak (17.yy) ilk anlamı bir bitki, ürün veya hayvan yetiştirmektir. Daha sonraları (18.yy), ilk anlamının bir metaforu olarak, eğitilmiş ve yetiştirilmiş anlamıyla İngilizce'de karşımıza çıkmaktadır. Son olarak ise uygarlık anlamıyla eşanlamlı olarak kullanılmıştır (Williams, 1983b). Kültürün bu kadar karmaşık bir gelişim sergilemesini Avrupa tarihiyle paralel bir şekilde yorumlayan Williams, kültürün 19.yy'daki farklı anlamlarını da belirlemiştir:

"Anlam önce, insanın mükemmelliği düşüncesiyle ilişkili olarak, 'zihnin genel durumu veya alışkanlığı' oldu. Daha sonra, anlam 'Bir bütün olarak toplumda entelektüel gelişimin genel durumu' oldu. Üçüncü anlam olarak ise, 'Sanatların bütünü' oldu. Dördüncü anlam olarak ise, yüzyılın sonlarına doğru, 'hayatın maddi, entelektüel ve ruhsal bütünsel bir şekli' oldu" (Williams, 1983a, s. xvi)

Taylor'a (2010) göre, kültür " insanın toplumun bir üyesi olarak, bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, adet gibi ve diğer bütün yetenek ve alışkanlıklarının barındığı karmaşık bir bütün."dür (Taylor, 2010, s.1).

Böylece, bir müzik kültürü veya enstrüman kültüründen bahsediliyorsa, bu sanat dalının gerektirdiği yaşam tarzı ifade edildiği anlaşılmaktadır. Bu yaşam tarzına estetik, sosyal davranış, entelektüel ve ahlaki yaklaşım da dahil edilebilir. Sonuç olarak kültürün karmaşık ve çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Meşki konusunu kültürel olarak ele almak uzun bir süreçte ve kapsamlı bir çalışmayla gerçekleştirilecek bir alan çalışmasını gerektirir. Birçok neyzen ile birlikte yaşam tarzlarını gözlemlemek, antropolojik bir yaklaşımla, meşkin kültürel unsurlarını araştırmak yerine biz meşki geçmişten bugüne aktarılan müzikal birikim, bilgi, teknik, görgü, adap ve birçok başka unsur olarak, başka bir deyişle bir gelenek olarak ele almayı tercih ettik.

2.2 Gelenek: Tanımları, anlamları ve tartışmaları

Meşki geleneğini tanımlamadan ve gözlemlerimizi aktarmadan önce, söz konusu gelenek kavramının folklor literatüründe yer alan örneklerini ve tartışmalarını sunacağız. Bu bölümde, "Gelenek nedir? Farklı anlamlarda kullanılıyor mu? Gelenek'in özellikleri var mı?" gibi soruların cevaplarını arayarak ileride meşki geleneği tanımına dair araştırmamızda kullanacağız.

Gelenek kavramı, tarihsel bir bilgi olarak, kültürün altında yer alır ve kültüre dahil bir süreçtir. "Gelenek, tarihsel bilginin anahtarındır. O, kültürel yapının bir süreci olarak anlaşılmalıdır." (Glassie, 1995, s.398).

"Gelenek nedir?" sorusunun basit ve açık bir cevabını bulabilmek bizim çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde herhangi bir yanlış anlaşılmayı engelleyecektir. Böylece ney meşki geleneğinin unsurlarını, yapısını ve özelliklerini belirlememiz mümkün olacaktır.

Türkçe'de gelenek, isminden anlaşılacağı üzere, bize gelen'dir. Anane, görenek ile doğrudan bağı vardır. Başka bir anlamda adettir (Nişanyan,).

İngilizce'de ise benzer bir anlamı olmasına rağmen, yan anlamlara da sahiptir:

"Gelenek, modern anlamında özellikle zor bir kelime. İngilizce'ye 14.yy'da vermek, teslim etmek anlamına gelen *tradicion*, *tradere* kökünden gelmiştir. Latince ismin birkaç anlamı var: (i) teslim etmek (ii) bilgi vermek, (iii) bir doktrini aktarmak, (iv) teslim olmak veya hıyanet etmek. " (Williams, 1983b, s.318).

İngilizce anlamında gelenek kelimesinin içerdiği bir unsur daha mevcut:

"Gelenek İngilizce'de bir başkasına devretme süreci olarak anlamını sürdürse de, baskın bir anlamda da saygı ve görev gerektirme anlamına gelmektedir." (Williams, 1983b, s.319). Saygı ve görev kavramlarına ileride değineceğiz.

Bir eylem veya hareketin, geleneksel olabilmesi ve adet haline dönüşmesi için birtakım kriterler vardır. Başka bir anlamda bir olgunun gelenek haline dönüşmesi için bazı şartların ve özelliklerin yerine gelmesi gerekmektedir.

"Kesin kriteri, insan eylemlerinin düşünce ve muhayyile aracılığıyla yaratılmış olması ve bir kuşaktan diğerine intikal etmesidir" (Shils, 2003, s.110).

Başka bir yerde Shils, geleneğin zaman içindeki seyrini ilgilendiren bir özelliğinin gerekliliğinden bahsetmektedir. "Bir geleneği gelenek halini alabilmesi için en az üç kuşak – bunların uzun veya kısa olmasının önemi bulunmaksızın – sürmesi gerekir" (Shils, 2003, s.113).

Böylece gelenek, intikal edecek, en az üç nesil devam edecektir. Fakat yine bu özellikler bir geleneğin oluşumu için yeterli olmamaktadır. "Geleneğin temsilci veya koruyucuları vardır." (Shils, 2003, s.111). Gelenek temsilcilerinin geleneklerini korumakla yükümlü olmaları bizi mantıken ve hatta varsayımsal olarak geleneğin

değişime uğramayacağı sonucuna götürebilir. Antropolojik ve sosyolojik birçok çalışmaya göre, geleneklerin bazıları değişime uğramış, bazılarıysa sabit kalmıştır.

Geleneğin, onun üyeleri arasında algılanışı ise gelenek tanımını etkilemese de gelenek hakkında bize bir fikir vermektedir.

"... gelenek büyük değişimlere maruz kaldığı halde, alıcıları onu önemli değişikliklere uğramamış birşey olarak görebilirler. Yaşadıkları şey daha çok, birbirini izleyen iki kuşak içinde, önemli sayılmayacak kadar küçük değişikliklerle değişen bir geleneğin ilk sahiplerinin nesliyle aynı soydan gelme hissidir" (Shils, 1983, s.112).

Gelenek'in aidiyet hissi yaratması, bir aileye veya soya bağlı olmayı hissettirmesi geleneğin otantikliğini bize göstermeye yetmemektedir. "Gelenek, davranışların zamanlararası benzerliğini gerektirmez, davranışların zamanlararası hısımlığı/akrabalığı geleneği oluşturur" (Shils, 1971, s.127).

Shils, gelenek kavramına yeni bir boyut katarak, otantik (özgünlük) kavramını da tartışmaya sokmuştur:

"*Gelenek* teriminin birçok kullanımında, geleneğin özsel içeriğiyle ilgili zımni sınırlamalar vardır. Onlar geleneklerin yalnızca, özsel içerikleri gelenekselliğe saygılı iseler, yazıdan çok sözle intikal etmişlerse, kurumlaşmış olgu değil, bir söz nesnesi iseler, olgusal tezleri için hiçbir delilleri yok ise, normatif tezlerine eşlik eden hiçbir akıl yürütme sözkonusu değilse ve eğer yazarları veya kurucuları bireysel olarak adlarıyla teşhis edilebilir olmaktan çok anonimse, *hakiki gelenek* statüsü kazanabileceklerini ima ederler." (Shils, 2003, s.115).

Bir başka önemli unsur ise tekrardır. Geleneğin tekrar etme özelliği onun varoluşunu etkiler fakat tekrar eden her olgu geleneğin oluşmasına yeterli değildir. Tekrarlamanın sıklığı temel bileşendir ama geleneksel davranışı tanımlamak için yeterli değildir (Shils, 1971, s.127).

Ayrıca, olgunun sürekliliği onun gelenekselliğine dair değildir. Geleneğin devamlı veya devamsız olması mümkündür (Shils, 1971, s.135). Bazı gelenekler varolma veya aktarılma süreçlerinde kesintiye uğramış olabilir. Kesintiye uğramış olmaları geleneğin yokluğunu bize göstermez.

Geleneğin bir başka tanımlayıcı olmayan özelliği ise değişken ve sabit olabilmesidir. Zaman içinde değişebilen gelenekler olduğu kadar, tamamiyle aynı kalan gelenekler de mevcuttur:

"Gelenek, sabit veya akışkan olabilir, bir yerde dönerek sürekli değişebilir veya sarmal, yenilikçi veya zaman içinde geriye doğru hareket halinde olabilir." (Glassie, 1995, s.405).

Görüldüğü gibi, gelenek kavramının birçok tanımı mevcuttur. Kesin ve mutlak bir tanımlama yapmak mümkün değildir. Hatta birçok alanda gelenek, araştırma amaçlarına uygun olarak deforme edilmiş veya değiştirilmiştir. Birçok araştırmacı "anlamını kendi kuramsal ve metodolojik amaçları için değiştirip bükümler" (Ben-Amos, 1984, s.124). McDonald'ın gelenek hakkındaki makalesinde antropoloji ve müzikoloji literatüründe geleneğin farklı anlamları üzerine önemli bir alıntısını hatırlatmakta fayda var:

"...gelenek. Birtakım araştırmacılar geleneği yararından daha uzun süre dayanmış sadece "temel mecaz" olarak görüyor (Marcus 1995:106), veya onu tam olarak kültür kavramıyla denk görmektedir (Nettl 1982:3), hatta herşey ve dolayısıyla hiçbir şey anlamına gelmeyen güçsüz bir kavram olarak gören de var (Blum 1991:6; Myers 1992:11). İronik bir şekilde, aynı bakış açısına sahip bazı yazarlar gelenek ile kültür terimini eşanlamlı olarak kullanmaktadır (Nettl 1982), bazıları ise ikinci anlamını kullanmaktan kaçınıp kelimenin duygusal ağırlığını atlatmaya çalışıyor (Ben-Amos 1984: 125).Bu beklenilmeyen durum kavramın geçerliliğini kabul etmekle beraber, sınırlı ve işleyen bir tanımın ihtiyacını da dile getirmektedirler (Eisenstadt 1972:4)" (McDonald, 1996).

Bir başka gelenek tanımında ise geleneğin sadece tarihsel ve aktarılma, miras kalma özelliği değil, aynı zamanda bugünkü veya şimdiki zaman ile ilgili bir sorunsal olduğu söylenmiştir:

"Gelenek, hakim medeniyet dahilinde geçmişten bize ulaşanların tamamıdır. Dolayısıyla, o hem miras kalana, hem de çeşitli düzeylerde mevcudiyete sahip şu anki verili duruma ait bir meseledir." (Hanefi, s.11, 2011).

Gelenek belirli bir dünya görüşü hatta bir neslin belli bir dünya görüşünü de aktarır:

" O [gelenek], belli bir asrın anlayışını, belli bir neslin oluşumunu ve tarihi gelişimin içinde bulunduğu evreyi ifade eder. Öyleyse gelenek, her kuşağın, kendi ihtiyaçları doğrultusunda ortaya koyduğu yorumlar toplamıdır, özellikle de geleneğin doğduğu temel kaynaklar, bu tür bir çeşitliliğe imkan tanır" (Hanefi, 2011, s.14).

Dan Ben-Amos, geleneği yedi farklı anlayışta ele alan makalesinde gelenek'in farklı özelliklerini folklor biliminden örneklerle bize vermiştir (Ben-Amos, 1984). Gelenek kavramı ilim, ilke, süreç, kültür, kitle, icra ve lisan olarak değerlendirilmektedir.

2.3 Gelenek: Yapı, Form, İşlev ve Türleri

2.3.1 Zamansallık ve Geçmiş

Geleneğin en önemli özelliklerinden birisi zamansallıktır. Geçmişten gelen özelliklerin aktarılması söz konusu olduğu için zamana, hem geçmişe hem de geleceğe bağlıdır.

"Zamana dayalı bir zincir olarak gelenek, benimsenerek intikal ettirilen temalar konusundaki varyasyonlar serisidir. Bu varyasyonların birbirine bağlılığı ortak temalara, takdimin ve kopuşun biraradalığına, bir ortak kaynaktan doğuşuna dayanabilir" (Shils, 2003, s.112).

Aktarıldığı andan itibaren değişikliğe uğrayan gelenek aynı zamanda nesiller arasında benzerlik ve ortaklık içermektedir. Geçmişten gelen ve şimdiki zamanda var olan bir olgudur gelenek:

"Bir geleneği kabul edenler, onu gelenek diye adlandırma ihtiyacı duymazlar; kabul edilebilirliği onlar için apaçık bir şey olabilir. Bir gelenek benimsendiğinde, gelenek onu benimseyenler için, eylem ya da inançlarının diğer parçaları kadar önemli ve hayatidir. O, şimdiki geçmiştir; üstelik şimdinin, herhangi bir son yenilik kadar önemli bir parçasıdır da" (Shils, 2003, s.111).

Gelenek, bir davranış ve inanç sistemidir. Burada inanç Shils tarafından dine dair değil, kurallara ve bilişsel süreçlere dair davranış ve hareketleri ifade etmektedir. Bu sistemin zamanla müşterek bir bağı vardır: "Traditions are beliefs with a particular social structure; they are a consensus through time. They are beliefs with a sequential social structure" (Shils, 1971, s.126).

Gelenek geçmişin birçok zaman dilimini içerebilir. Kültür ise eşzamanlı bir kavramdır. "Gelenek zamansal bir kavram, doğal olarak geçmişle, gelecekle ve tarihle karışmıştır. " (Glassie, 1995, s. 399).

Geleceği geçmişten türetilip tekrar geleneğin tanımlanması olarak ifade edilen gelenek, iradeye bağlı ve zamansal bir eylemdir (Glassie, 1995). Geleneğin zaman içinde evrilmesi, türemesi ve böylece tekrardan bir gelenek haline gelmesi çalışmamız için çok önemlidir. Tekrar ile kastedilen, aynen, bire bir olması değil, modern nesnenin tarihsel olarak varolmasıdır. Gelenek safi bir tekrar değil fakat modern öznenin tarihi olma tavrıdır (Bruns, 1991).

Böylelikle, tarihsel varoluş ise bizi Gadamer'in bahsettiği gelenek ile günümüz arasındaki gerilimin deneyimlenmesini sağlıyor. "Tarihi bilinç içinde yer alan her

gelenek ile karşılaşma, gelenek (metinsel) ile şimdiki zamanın gerilim deneyimini içermektedir" (Gadamer, 2006, s.306).

2.3.2 İntikal

Geleneğin, Türkçe tanımında yer alan "gelen" anlam ile İngilizce'deki '*tradere*' (aktarılan, intikal edilen) anlam bize geleneğin en önemli özelliğini ifşa etmektedir. Gelenek aktarılandır, devredilendir. Aynı soydan gelme hissini barındıran geleneğin zorunlu olarak aktarılması gerekir, yoksa soy yani gelenek sona erer.

Geleneksel olan ile olmayan olgu ve davranışlar (Shils'in *belief* dediği) arasında bir aktarımın şekli farklı görülmektedir. Geleneksel aktarım, müşterek olmayı (*communis opinio*) gerektirdiği gibi hem geçmişi hem de günümüzü kapsamaktadır. Geleneksel aktarımda herkes ve özellikle geleneğin hayatta olan yaşlı üyeleri tarafından kabul edilen unsurlar vardır. (Shils, 1971, s.127-129).

2.3.3 Değişim

Geleneksel olanın değişmesi literatürde kaçınılmaz olarak telafuz edilmektedir (Glassie, 1995; Shils, 1981). "Gelenek insanların geçmişlerinden bir şey yaratması şeklinde tanımlanırsa, vasfı durağanlık değil sürekliliktir; karşıt anlamı değişim değil baskıdır; başka bir deyişle gelişim aşamasını engelleme gücünün ihlalidir" (Glassie, 1995, s.396).

Bu sebeple, gelenek kavramının değişmemesi, geleneksel olanın sabit kalması, eskiye tamamen benzemesi hatta kopyası olması gerekmemektedir. "... geleneğin, canlı olan, değişime ve dönüşüme açık bulunan realiteden bağımsız bir varlığı yoktur." (Hanefi, 2011, s.14).

2.3.4 Büyük Gelenek ve Küçük Gelenek

Batı ve Doğu toplumlarında yazınsal temelleri eğitilmiş ve yetişmiş sınıfın önemli mensupları oluşturur, değiştirir ve denetlerdi (Ben-Amos, 1984, s.105). Bu yazınsal temeller ise bazı sosyal bilimciler tarafından 'yüksek kültür' olarak adlandırılmıştır (Sammons, 1977). Antropolog Robert Redfield ise halk topluluğuna ait gelenek ile medeniyet geleneği arasında bir ilişki kurmaya çalışmıştır. Bir medeniyette mütefekkir azınlığın büyük geleneği ve mütefekkir olmayan çoğunluğun küçük geleneği vardır. Büyük gelenek okullarda veya mabedlerde işlenir; küçük gelenek ise

kendiliğinden işler köy topluluğundaki okumamışlar arasında bulunur (Redfield, 1956, s.70). Büyük gelenekte felsefeci, din adamı veya eğitilmiş kişiler tarafından bilinçli bir şekilde işlenen ve aktarılan bir mevzu olduğunu, fakat küçük gelenekte mevzunun hafife alındığını ve fazla merak edilmediğini ifade eden Redfield bu modelinde iki kavram arasında bir karşıtlık olmadığını hatta birbirlerine bağlı olduklarını ifade eder (Redfield, 1956, s.71). İfade edilen bu ikili kavram yüksek kültür - popüler kültür ikilisi ile eşanlamli olarak kullanılmaktadır.

2.4 Sözlü Kültür/Gelenek ve Özellikleri

Sözlü kültür, dilbilimciler ve edebiyatçılar arasında genellikle yazı öncesi toplumlar için araştırma alanı oluşturmaktadır. Fakat sözlü kültür yazı sonrası toplumlarda da devam etmektedir. Fransız dilbilimci Saussure'e göre sözlü kültürün temelinde ise konuşma yatmaktadır (Ong, 2010).

Konuşmanın ne amaçla, ne zaman ve nasıl yapıldığını tespit etmek onu gündelik/pratik konuşmadan ayıracaktır. Fakat amacı ne olursa olsun, sözlü aktarım/konuşma, konuşmanın sahibi ve dinleyicileri arasında kurulan bir iletişimdir. Konuşma anlıktır, yaşanan zaman içinde gerçekleşir, konuşmanın gerçekleşmesinde zaman belirleyicidir. Konuşma an içinde tarafların etkin katılımıyla gerçekleşen bir ilişkidir. En az iki kişinin bir ortaklık kurma ve birbirini anlama gayreti olduğu için konuşma esnektir, hızla biçim değiştirir, kesinlik ister, yaratıcıdır, çağrışımlarla beslenir (Köker, 2005, s.43).

Konuşma aynı zamanda bir öğretim-eğitim aracıdır. Çıraklık (örneğin usta avcılardan avlanmasını öğrenmek), bir tür çıraklık sayılan müritlik, dinleme, dinleneni tekrarlama, atasözlerine ve bunları yeniden tertiplemeye hakim olma veya kalıplaşmış deyişlerle özgün deyişler oluşturma, ortak geçmişe tek vücut olarak bakıp katılma, bu kültürlerdeki [yazıdan habersiz birincil sözlü kültürler] öğrenim yöntemleridir (Ong, 2010, s.21). Yazı öncesi toplumlarda sözlü aktarımın ana iletişim yöntemi olması ve öğrenim yöntemi olarak kullanılması modern toplumlarda hala geçerlidir. Çıraklığı, sözlü kültürün bir gereği olarak değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü aktarılan bilgi yazı ile muhafaza edilmediği için, çıraklar aracılığıyla bilgi bir sonraki çıraklara aktarılıyordu. Bu muhafaza ise ezberleme ile gerçekleşiyordu.

"Sözlü kültürlerde kazanılan, öğrenilen bilginin unutulup kaybolmaması için sürekli *tekrar* gerekiyordu" (Ong, 2010, s.37). Tekrar ile hafızaya alınan sözel bilgi bize meşkte tekrar edilen eserleri anımsatmaktadır. Bu konuya ileride değineceğiz.

Sözlü kültür ayrıca bir meslek kolunda varolur. "Meslek edinmenin yolu çıraklıktır (ileri teknoloji kültürlerinde bile hala böyledir bu) ; çıraklık da gözlem, uygulama ve asgari sözel açıklamaya dayanır" (Ong, 2010, s.59).

Sözlü gelenek, kültürel bir özelliktir. Şark terbiyesinde söz söylemenin de kaideleri vardır. Eskiden yüksek mevkilerdeki büyükler arsında daima toplantılar yapıldığından bu münasabetle güzel sözler söylenirdi. Hele Mevlevi tarikatinde mensup olanlarla sohbet etmek insanın ruhunu yükseltirdi. Zaten bütün Mevlevi sohbetleri bir konuşma adabı dairesinde sürdürülürdü (Ziya, 2005, s.61). Söze verilen değer doğu toplumlarında batı toplumlarına göre çok daha fazla gözlenmektedir. "... özelde İslam, genelde Doğu söze sadakatinden asla vazgeçmemiş, kurulan yeni şehirlerin hiçbiri bozkırlardan ve çöllerden akıp duran yüzbinlerin şiire ve müziğe olan düşkünlüğünü değiştirmeyi başaramamıştır" (Cündioğlu,2010).

3. MEŞK GELENEĞİ

“Neyzenler yapısı itibariyle biraz manevi tarafa meyilli arkadaşlardır. Ama olanlar tabii... Yani manevi bir kapıyla ilgisi var...” (Ek B. Niyazi Sayın, 2010)

Bu bölümde, ney sazının eğitim ve aktarım yöntemini incelemek, kültürel bağlamı içerisinde yerini tespit etmek, gelenek olarak ney meşkini anlayabilmek, geçtiğimiz bölümde yer alan 'gelenek' özelliklerini içerip içermediğini ortaya çıkarmak ve aynı zamanda meşkin kendi içindeki çeşitliliğini anlatmak amaçlanmıştır. Meşkin, (özellikle ele aldığımız Niyazi Sayın geleneğinin) genel kurallarını da ana hatlarıyla belirlemeye çalışmak, ney konusunda yapılacak bir eğitim modeline veri olabilir.

Meşk yöntemi, meşki veren neyzen ve neyzenin içinde bulunduğu zaman dilimine göre değişik pedagojik ve kültürel özelliklere sahip olabilir. Bunun sebebi meşk geleneğinin bir aktarım yöntemi olduğu kadar ney kültürünün ve geleneğinin tarihsel bir uzantısı olmasıdır. Geçtiğimiz bölümde ifade edildiği gibi, meşk, tarihsel bir zincirin devamı, şimdiki zamana miras kalandır. Zamansallığı hem geçmişe hem de geleceğe doğrudur. Meşk, hem eğitim/aktarım yönteminin adıdır hem de terim olarak gelenekle özdeşleşmiştir (Behar, 2012). Başka bir ifadeyle meşk kelimesi musikinin gelenekselliğini bizatihi ifade etmektedir. Meşk terimi, *musiki* terimindeki gibi sadece 'müzik' anlamını vermiyor, aynı zamanda Türk musikisini de ifade etmektedir. Bunun yanında meşk terimi de geleneksel bir bağlamı ifade etmektedir.

Burada bir önceki bölümde yer alan büyük gelenek-küçük gelenek kavramlarını hatırlatmak gerekir. Türk musikisinin Osmanlı döneminde önemli bir gelişme gösterdiği ve bestecilerin birçoğunun 'yetişmiş-eğitilmiş' devlet adamları olması musiki geleneğini Redfield'e göre büyük gelenek olarak adlandırabiliriz. Böylece Türk musikisinin 'yüksek kültür' ürünü olduğunu ifade edebiliriz. Büyük geleneğin bir parçası olarak ney meşki ve Türk musikisi meşki, her ne kadar eğitimli-yetişmiş kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa da çok az yerde yazılı olarak kaydedilmiştir (Feldman,1996).

Meşk hem tarihsel bir süreç olarak, hem de aktarılanların içeriği olarak bir gelenektir. Tarihselliğini ve zamansallığını anlamak, bunu detaylarıyla anlatmak

adına silsile kavramına başvurmak gerekmektedir. Öncelikle geçmişten günümüze ön plana çıkmış neyzenler silsilesine ney ve meşk geleneğini açıkca bize göstermektedir. Geleneğin temsilcilerinin nicelikleri açık şekilde silsile listesinde görülmektedir (Ek A). Ayrıca geçmişteki ney icrası ve tarihsel süreçte eğitim-aktarım hakkında yazılanlar yardımıyla ve çeşitli neyzenlerle gerçekleştirilen mülakatları bu bölümde konu edineceğiz. Böylece "geleneğin" kendisini tekrar edip etmediğini, ediyorsa hangi unsurlarını tekrar ettiğini veya bütün olarak mı tekrar ettiğini göstermiş olacağız.

Daha sonra, günümüzde ney ve meşk geleneği üzerine düşünebilmek ve onu yorumlayabilmek adına, ney sazı hakkında en çok bilgi verilen ortam olan meşkin bu araştırma dahilinde geçerli olacağı tanımı ve tarifi yapılacak; katılımcı gözlemci olarak edindiğimiz izlenimler aktarılacak; meşkin gerçekleştiği mekanlar ve zamanları hakkında açıklamalar yapılacak; meşkin işleyişi detaylarıyla incelenecek ve en sonunda, meşk- ney dersi ayırımından bahsedeceğiz. Böylelikle meşkin genel kapsamı ve alanı belirlenecek, meşkin nasıl değiştiğine dair sonucumuza bir adım daha yaklaşacağız.

3.1 Geçmişten Günümüze Ney ve Neyzenler

3.1.1 Neyzenler silsilesi ve tekrar eden unsurlar

Hocadan talebeye zincirleme bir soykütüğü olarak tanımlanabilecek neyzenler silsilesi incelendiği takdirde çok sayıda neyzen dikkatimizi çekecektir. Ney'in önemli bir üflemeli saz olması, beraberinde etkili ve sürekli bir meşk ortamı da getirmiştir. Meşkin etkili ve sürekli bir şekilde yaşaması sonucunda ise silsile oluşmuş, gelişmiş ve bu araştırmanın sonucunda göreceğimiz gibi bugün de devam etmektedir.

Neyzenlerin çok sayıda olmasına rağmen neyzenler silsilesi hakkında yapılmış ciddi bir çalışma bulunamamıştır. Neyzenler Silsilesi'nde (Ek A) sunulan tabloyu yazılı kaynaklar yardımıyla oluştururken, mülakatlardan ve özel görüşmelerden edinilen, kaynaklarda yer almayan bazı neyzen isimleri de eklenmiştir.

Silsilede 19.yy'ın sonlarından günümüze kadar, icraya veya meşke devam etmiş ve aktif olarak icra gerçekleştiren neyzenlerin yer alması tercih edilmiştir. 19.yy'dan

önceki neyzenlerin yazılı kaynaklarda yeterli derecede yer almaması, onların sözlü olarak ifade edilen neyzenler olması bizi zamansal olarak kısıtlamış, sadece icra özelliği olan neyzenleri tercih etmemiz ise tespit edilebilirliğini kolaylaştırmaktır. Böylece neyzenlikleri itibariyle önemli sayılabilecek fakat amatör veya hobi olarak ney meşğine devam eden neyzenler silsileye eklenmemiştir.

Araştırmamızın kapsadığı döneme uygun olarak, mevlevihaneler kapandıktan sonra da İstanbul'da meşk vermesi ve çok sayıda talebeye sahip olmasından dolayı silsileyi Neyzen Emin (Yazıcı) Dede'den başlattık. Bunun sebebi Neyzen Emin Dede'den önceki neyzenlerin meşikleri hakkında zamanımıza ulaşmış hiçbir sözlü geleneğe dair bir belge ve rivayet bulunmamaktadır. Neyzen Emin Dede, "Hakkı Dede'nin 1918 yılında vefatı üzerine, çile çıkarmış bir Mevlevi olmadığı halde Galata Mevlevihanesi neyzenbaşılığına getirilip kendisine «Dede» ünvanı verilmiş ve tekkelerin kapandığı 1925 yılına kadar bu görevini sürdürmüştür." (Ayvazoğlu, 2002, s. 57). Yedi yıl kadar Mevlevihane'de muhib olarak bulunan Emin Dede'nin neyzen silsilesinde önemli bir yeri olacaktır, çünkü ülke Türk müziğinin kaderini değiştirecek bir süreçten geçmektedir. Daha sonra Emin Dede, "...emekliliğini isteyip İstanbul'a döndükten sonra kalan ömrünü dostlara ve her şeye rağmen kendisinden ney öğrenmek isteyen gençlere vakfetti." (Ayvazoğlu, 2002, s.58). Bu eğitim-aktarım süreci ölümüne dek sürmüştür, sadece neyzenlere değil Saadeddin Kaynak, Kemal Batanay gibi talebelere de meşk vermiştir (Serin, 2006, s.20-21).

Silsile meşk geleneğinin temsilci ve koruyucularının yansımasıdır. Bu sadece neyzenlerin soykütüğü değil fakat aynı zamanda ney tavrının çeşitliliğinin de evrildiği ve aynı zamanda üslubun tekrarlanabildiği bir alandır (Özpekel, 2003; Ayvazoğlu, 2002). Katıldığımız birçok meşk sohbetlerinde ve gerçekleştirilen mülakatlarda meşk silsilesinden sıklıkla bahsedilmiştir. Özellikle ney geleneğinin ortaya çıkışı hakkında rivayetler ve hikayeler, silsileye bağlılık, aidiyet, ney geleneğinin büyük bir aileye benzetilmesi ve ney icrasındaki gelişmelerin tarihsel süreçleri meşk sohbetlerinde anlatılır. Bu bir anlamda neyzenlik geleneğinin bilinmesine ve devam etmesine de yardımcı olmaktadır. Bu tekrar eden özellik, Glassie'nin geleneğin tekrar etme özelliğini anlatırken verdiği *hadis* örneğini anımsatmaktadır (Glassie, 1995). Meşkte geçen bir sohbetten örnekler verecek olursak:

"...Dergahlarda, kapalı ortamlarda, kendi ruhaniyetlerini geliştirmek için, bir amaç değil de bir araç olarak kullanmışlar. Dolayısıyla, o hep içerde kalmış, kapalı kalmış. Müzik tarihi içinde yeri müphem. Var olduğu biliniyor, neyzenler biliniyor ama icra olarak tam bilinmiyor. Tekkelerin kapanmasıyla bu işte mahir olmuş neyzenler dışarda kalmış oluyorlar. Ve o aktivitelerini bir yerlerde icra etmek istiyorlar. Derken ev sohbetleri, muhabbetleri başlıyor, özellikle neyzen Emin Dede'den itibaren. Belki Emin Dede bu işin ilk temelini atıyor, neden ? " (Meşk, S. Bilgin, 14 Ekim 2010).

Bu sohbette silsilenin geçmişinden günümüze nasıl geldiği özetlenirken, neyzenliğin gelişimi ülkenin tarihsel süreciyle paralel olarak değerlendiriliyor. Silsilenin gelişimi hakkında düşünce geliştirilmeye çalışılıp neyzenlik farkındalığı sağlanmak amaçlanıyor. Bu bir anlamda geleneğin kimliğine dair bir temellendirme amacı olarak yorumlanabilir. Sohbet şu şekilde devam ediyor:

"... 3 büyük neyzenen sonra [Emin Dede, Halil Dikmen ve Niyazi Sayın], musiki camiasında kollarla neyzenlik hayatı başlıyor. Biz de Halil Dikmen'den gelen kola bağlıyız. Hocamızın hocası Halil Dikmen. Dolayısıyla Emin Dede 1925'te tekkeler kapandıktan sonra, böyle bir hayır işliyor. 1950'li yıllara kadar da ney böyle icra edilmiyor zaten. Bugünkü duyduğunuz anlamda ney icrası 70'li yıllarda, Niyazi Hoca'nın büyük emekleriyle oturdu..." (Meşk 1, Bilgin, 2010).

Silsilenin en önemli temsilcileri, gelecekteki meşk temsilcilerine aktarılırken, aidiyet duygusu vurgulanıyor Salih Bilgin tarafından. Daha sonra, ney icrasının silsile içindeki değişimi vurgulanarak ifade ediliyor. Bu talebenin ilgisini ve bilgisini artırmayı hedeflemektedir.

"...O yüzden, belki tekkeler kapanmasıydı, neyin tarihi gelişimi içerisinde, bugün bu şekilde gelmesi büyük ihtimal ile mümkün olmayacaktı." (Meşk 1, Bilgin, 2010).

Sohbetin bu pasajı kültürel ve siyasal tarihin sonucuyla ilişkilendiriliyor. Ney icrası ve geleneğinin bugünkü durumunun anlaşılması açısından önemli bir sonucun yorumuyla silsile ve ney icrası konusu kapanıyor. Böylece ney geleneğinin tarihsel ve zamansal boyutu aktarılırken meşki veren neyzenin ney icrası hakkındaki tarihsel yorumları da aktarılmaktadır.

Niyazi Sayın ise silsilenin geçmiş üyeleri hakkında bilgiler ve anekdotlar aktarır, onların değerli kişilikler olduğunu ifade eder: "Mesela Hoca'dan [Halil Dikmen] duydum, Emin Efendi demiş ki, ben bir eser yazayım, birinci oktavını sen çal demiş,

demek ki demleri iyi. İkinci oktavı Hicabi çalsın demiş. Avukat Hicabi [Fıratlı], sonra mahkemede çalıştı, hakimlik yaptı. Ben de tizleri çalayım demiş. Sonra kalmış, yapamamışlar. Emin Efendi, çok kıymetli bir insan." (Niyazi Sayın, 2010, Ek B).

Silsile üyelerinin meşk geleneği içinde saygı ile anlatılmaları, gelenek tanımının saygı ve sorumluluk anlamıyla bire bir örtüşmektedir.

Salih Bilgin, kendi meşkinden bahsederken öğrendiklerini aynı şekilde uygulamaya çalıştığını anlatıyor: "Hikayelerini zaman zaman derslerde de anlatıyorum. Biz bugün ne yapıyorsak derslerde, birebir aynısını uygulamaya çalışıyoruz. Ama, tabii aradan 20 küsur sene geçti. 25 sene en az... Şimdiki hayat çok değişti. Biz bugünkü yaşamdan da birşeyler koyarak, aynısını uygulamaya çalışıyoruz." (Salih Bilgin, 2010, Ek B).

Salih Bilgin'in ifadelerin çok yakın bir şekilde cevap veren Hüseyin Özkılıç da hocasından öğrendiği ve ondan gördüğü şekilde dersi işlemeye çalıştığını ifade etmiştir (Hüseyin Özkılıç, 2010, Ek B).

Gözlemci olarak katıldığımız Salih Bilgin ve Hüseyin Özkılıç meşklerinde silsile kavramına bolca atıf yapılır, silsilenin geçmiş üyeleri hakkında bahsedilir ve onlardan övgüyle ve saygıyla bahsedilir. Böylelikle silsile kavramının gelenek özelliklerinden zamansallığa denk; geleneğin temsilci ve koruyucularının var olduğu ve silsile üyelerinden sıkça bahsedilmesinin de geleneğin tekrar eden konularından olduğu sonucuna varabiliriz.

3.1.2 Eğitim ve aktarım

Metod veya öğretim kitabı olarak adlandırılacak yazma veya notlardan tespit edildiği kadar, meşkin hoca-talebe ilişkisine dayandığı vurgulanmaktadır. Hiçbir yazılı metod meşki inkar eden bir ifade içermemektedir. (Derya, 2008; Karadağ, 2013; Erguner, 2002; Kaya, 2011). Musiki eğitimi hakkında yazılı kaynaklara bakıldığında Hızır bin Abdullah'ın "bir üstada hizmet eyle kim sen dahi üstaddan faide bulasın" tabirini kullanılmaktadır (Behar, 2012). Burada anlatılmak istenen olgu, bir hoca olmadan ilerlemenin mümkün olmadığıdır. Günümüzde, var olan basılı metotlara rağmen aynı prensip hala geçerlidir.

Ney eğitiminin yirminci yüzyıldaki gelişimini anlayabilmek adına, yazılı ney metodu olarak sayılabilecek beş adet deneme/derlenmiş nota bakmak gerekir:

1. Neyzen Emin Efendi'ye ait olduğu rivayet edilen elyazısı notlar.
2. Ziya Santur'un ney metodu. 1947 yılında yazılmıştır.
3. Avni Zaimler tarafından 1948 yılında yazılmış metod.
4. Hayri Tümer'in notları.
5. Esat Bakırcığolu'nun 1980'lerde yazdığı ney metodu.

Bu metinlerden çıkarılacak sonuç, ney eğitiminin yazılı olarak kısıtlı derecede bilgi verdiği ve ney icrası için kesinlike bir hocaya müracaat edilmesidir (Behar, 2005). Araştırmamız kapsamında gerçekleştirilen mülakatlarda metod/kitap ile musiki ve ney eğitimi sorulduğunda farklı tarzda cevaplar aldık.

"Türk musikisinde öyle uzun uzadıya metod ile musikimizi öğrenmek mümkün değil. Yani bizim musikimizdeki perdeler çok değişken. Makam içerisindeki yerlerine göre değişken, makamlara göre değişken olması hasebi ile o perdeleri iyi bir ağızdan fem-i muhsin derler ya, bunu tekrar ederiz hep. Yani en güzel ağızdan, en güzel icra eden ağızdan dinlemeden beynimize nakşetmesi ve bizim onları tekrar etmemiz mümkün değil. O bakımdan yalnızca metotla yazılmış olan kitap haline getirilmiş olan bizim musikimizi veya herhangi bir sazımızı öğrenmek, icra etmek çok zor bir hadise. Bu yüzden olsa gerek tarihte hiç metoda yönelen olmamış musikişinaslarımız içerisinde." (Sadreddin Özçimi, 2010, Ek B).

"İllaki bir talebe-hoca ilişkisi, diz dize oturmanın anlamı çok büyüktür. Metod yardımcı olabilir sadece." (Arif Erdebil, 2010, Ek B).

"Öğrenilir ama usta-çırak işidir. Bu iş [usta-çırak ilişkisi] çok başka. Do re... için ise, [bu] ayrı bir iş. Olabilir niye olmasın ki." Niyazi Sayın burada kitaptan öğrenmenin sadece teknik ve müzikal eğitim olarak mümkün olabileceğini ifade ediyor. Daha sonra ise usta-çırak ilişkisine dair devam ediyor:

"Usta çırak ilişkisi ama baba-evlat ilişkisinden daha ileri olacak. Ustaya intisab ettiğiniz zaman, çırak olduğunuz zaman herşeyi unutacaksınız. Daha önceki müzik bilgilerini tamamen unutmak lazım. Yoksa ona intisab etme, ona talebe olma. Kendini kafandakileri ortaya koymak istiyorsan, daha sonra koy." (Niyazi Sayın, 2010, Ek B)

"[Metod] olur da yapmak zor. Ama işte biraz zor iş. Videolar var, başka şeyler var. Ama notaya basacaksın." (Ömer Erdoğdular, 2010, Ek B).

"O metottan talebe, hoca olmadan hiçbir şekilde faydalanamaz. Meşk burada çok önemli zaten. O sesi duymadan, o nefes hareketlerini duymadan, o insandan insana geçen enerjiyi hissetmeden, istediğiniz kadar kitap karıştırın, metot okuyun – ki bu metotlar günümüzde var ve yaygın – çok fazla işe yarayacağını düşünmüyorum." (Hüseyin Özkılıç, 2010, Ek B).

Görüldüğü gibi metot veya kitap yardımıyla ney öğrenimine her neyzen, aynı geleneğin içinden gelinmesine rağmen farklı cevaplar vermişlerdir. Bütün bu mülakatlardan bir kitabın teknik bilgi vermesi sebebiyle ve bazı bilgileri hatırlatması açısından kitabın yardımcı veya rehber niteliği taşıyan bir araç olduğu noktasında bütün neyzenler hemfikirdir.

Kanuni ve bestekar Ruhi Ayangil'e metod sorulduğunda:

"Metodum var vs... Ama benimle meşk eden öğrencinin o notalarla nakşedilmesi mümkün olmayan birtakım hususiyetleri elde edilebilmesi için benim veya benim ekolüme dahil biriyle çalışması bu işi daha vuzuha çıkartır. Neyde de öyledir... Niyazi Sayın ekolüne dahil olanların, neydeki uzun nefesleri gerektiren sonoriteleri... fosurtuların yoğun olduğu ve adına birçok isim yakıştırdıkları... tekke tavrı... sıcak nefes... soğuk nefes dedikleri - değil mi? Bir sürü şey var... Bunlar münhasıran o ustanın becerisine bağlı. O ustanın öğrencileri böyle olur... Bu ustanın öğrencileri böyle olur... Bu zenaat gibi... El verme meselesidir." (Ruhi Ayangil, 2010, Ek B).

Yirminci yüzyıl öncesi ve sonrası için, meşkin ana mekanı olarak tekkeler ve Saray meşkhaneleri düşünülebilir (Bobovius, 2009, s.76). Ney sazının ağırlıklı olarak Mevlevihanelerde ve Mevlevi Ayinlerinde icra edilmesi sebebiyle, meşk veren de alan da genellikle bu yapıların muhibleri veya mensupları olması kaçınılmazdır. Döneminin konservatuar ve güzel sanatlar fakültesi işlevine sahip olan Mevlevihanelere (Arpağuş, 2009) bağlı kişiler için yeteneğe bağlı olarak yönlendirilme yapılmaktaydı :

"İstidadı var ise aksam-ı musikiyyeden birine intisab ederdi" (Ziya, 2005, s.116). Tekke ve sarayın meşkhaneleri dışında evlerde de meşk yapıldığını biliyoruz. 17. yy' da Neyzen Mehmed Çelebi'ye kendi evinde musiki ve ney meşkettiği bir cariyenin yiyecek masraflarıyla Mehmet Çelebi'nin maaşının ödenmesiyle ilgili bir belge mevcut. Ayrıca Serhanende Recep Çelebi'ye meşk etmeye giden cariyeler için

yapılan ödemelerin belgesi vardır (Behar, 2012, s.49). Bu belgeler bize evlerde de saz meşkinin yapıldığını göstermektedir.

Tekke tarihi, hatıratlar ve çeşitli ikincil kaynaklara bakıldığında (Kara, 1999; Olgun, 1995; Çiftçi, 2008; Arpağuş, 2009; Gölpınarlı, 2006; Tanrıkorur, 2005) meşkin teknik ciheti dışında meşkte ne yapıldığı konusunda kesin ve somut bir bilgiye rastlanılmamaktadır. Bizce, meşkin sözlü gelenek olarak varolması sebebiyle hem yazıya geçirilmemiş olması hem de yazılı kaynaklarda bahsedilmemesi doğaldır. Çünkü sözlü kültür olarak devam eden bir olgunun yazıya aktarılması için belirli bir ihtiyaç ortaya çıkmamıştır. Musiki meşk yöntemi pedagojik yöntem olarak (Feldman'ın nadiren birleştiğini söylediği musiki eğitimi) devam ettiği için bu olguya karşı bir tehdit veya yokolma tehlikesi de oluşmamıştır. Dolayısıyla sözlü bir ifadenin kayıt altına alınması düşük bir ihtimaldir. Ayrıca meşkin yazılı olarak ifade edilecek bir kıymete sahip olmadığı tahmin edilmektedir. Veya meşk esnasında sohbeti dinlemek ve deneyimi yaşamak not tutmaktan daha önemli olduğu için talebenin hiçbir ayrıntıyı kaçırmak istemeyeceği düşünülür. Mesela Salih Bilgin kendi talebelik döneminden bahsederken: "Hocanın musiki hayatıyla ilgili olan, bugün hayatta olan, olmayan, veya bir önceki kuşaktan musikiyle ilgili insanları tanımış olanların hikayeleri, hepsi bunların konuşuluyordu. Bu hikayeleri dinlemek, acemaşiran peşrevini geçmekten bazen çok daha önemli oluyordu hatta müziğin önüne geçiyordu." (Salih Bilgin, 2010, Ek B). Dolayısıyla meşkin yaşanması, deneyimlenmesi yazılması/not edilmesinden daha önemli olacağını söyleyebiliriz. Belki dönemselsel olarak mektubat ve hatıratların taranması durumunda meşk hakkında yazılı yorum, anektod veya transkripsiyon bulunma ihtimali vardır.

Bugün devam eden meşk geleneğine bakarak, neyzenlerin tarihsel sürekliliği açıkça görünmektedir. Geçmişteki birçok neyzenlerin teknikleri, musiki dünyasında hikayeler ve rivayetler evrilerek günümüze küçük farklılıklarla ulaşmıştır. Ömer Erdoğan, "Sohbet en sona kalıyordu. Evvela ders yapılır, sonra sohbet... Üsküdar'daki evde." diyerek meşkin sözlü unsuruna değiniyor. Daha sonrasında ise geleneğin aktarımından bahsediyor: "Hoca eski hocalarını bize sevdirdi. Necmeddin Okyay ile olan hatıralarını, Eşref Amca ile, Mustafa Düzgünman ile olan hatıralarını, derslerini, sanki onlarla beraber yaşamış gibi öğrendik..." (Ömer Erdoğan, 2010, Ek B).

Geçmiş zaman meşki üzerine düşünebilmek için bugüne bakmak ve ona göre fikir yürütmek, tahminde bulunmak belli bir oranda faydalı olabilir. Geçmişte kalan ve günümüze gelemeyen meşk bilgileri ve detayları için somut olarak yapılabilecek bir şey olmadığını tahmin ediyoruz. Sadece dolaylı yollardan tahmini ve hayali birtakım varsayımlarda bulunmak mümkündür. Bu varsayımlar da kültürel verilere, yan kaynaklara ve ney meşkinden bahsetme ihtimali olan kaynaklara ve karşılaştırmalı sözlü tarih çalışmalarına dayanarak yapılabilir.

3.2 Günümüzün Meşki

Giriş kısmında belirttiğimiz gibi bu araştırmada *meşk* terimiyle ağırlıklı olarak ve aksi belirtilmedikçe Niyazi Sayın geleneğine bağlı meşk şekli ifade edilmekte ve çalışmamızda bu meşk temel alınmaktadır.

Meşki tanımlayıp tarif etmeden önce meşk - ders ayrımını belirtmeyi gerekli görüyoruz. Pratikte ve literatürde yer almayan bu ayrımın araştırma amacını daha belirgin kılacağı varsaydık. Bu ayrım neyzenler arasında bile fazla bilinmemektedir. Çünkü meşk ve ders arasındaki çizgi her neyzende farklı derecededir. Ayrıca meşk kelimesi bağlamına göre farklı anlamlarda kullanılabilir. Mesela "hocasıyla meşk etmek" saziyle eseri geçmek anlamına gelebilirken, "meşkte dinlemek önemlidir" ifadesiyle de bütün olarak eğitim-aktarım yöntemi anlatılmak istenir.

Araştırmamızda *meşk* bütünsel bir pedagojik yaklaşımken, ders sadece saz bilgisi, icrası ve alıştırma üzerine bir ifadedir. Meşk belli bir oranda sohbet içerebilirken, ders ağırlıklı olarak talebeyle pratik kazandırmaya yöneliktir. Bu ayrım meşkin ayrıntılı bir tanım ve tarifinden sonra daha açık bir şekilde anlaşılacaktır.

Araştırmanın yazarı 2005 yılında ilk defa meşke başladığında ney ve neyzenler hakkında malumata sahip olmasına rağmen, meşkin sözlü bir aktarıma sahip olduğu hakkında hiçbir fikre sahip değildi. Ders ile meşkin aynı olduğunu zannediyordu.

3.2.1 Meşk tanımı ve tarifine doğru

Meşk tanımı ilk bakışta genel anlam olarak kısa ve aşıkâr gibi görünmektedir. Farklı sanat dallarında kullanılan meşk teriminin sözlük anlamı taklit ile eşanlamlı:

Arapça meşk, harfleri uzatmak, süratle yazmak'tan türemiştir. Bir hattatın talebesine aynısını yazmaya çalışması için verdiği veya talebenin hocasına göstermek için verdiği veya talebenin hocasına göstermek üzere hazırladığı güzel yazı örneği (Ayverdi, 2006). Buradaki taklit unsuru, bire bir kopya etme mahiyetindedir.

Hat sanatında, sülüs ve nesih yazı öğrenmek isteyen kimse, yazı temrini yaptıranların bir satır yazısını meşk itibar ederek baka baka aynen taklit etmeye kalkar, bunu hazırlar ve meşki ile birlikte hocasına takdim eder (Özen, 1985).

Bunun yanında, semazenlerin de eğitim aşamasında, dönme hareketlerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmek için meşk tahtası isimli bir alet kullandıklarını ve sema eğitiminde meşk teriminin kullanıldığını biliyoruz (Arpaguş, 2009).

Geleneğin temsilcilerine *meşk* sorulduğunda, ileride göreceğimiz gibi farklı yorumlar aldık. Türk müziği alanında bir temsilci olan Ruhi Ayangil ile mülakatta meşk kavramının genel anlamını sorulduğunda "Sadece müzikle bağdaşık ki onunla başlayan biten bir hadise değil. Onun ait olduğu, dünyayı kuran öbür değerlerle de bağlantılı. Diliyle bağlantılı. Bir dil olacak, iletişim kurulacak. Bu dil dünyevi olacak, tasavvufi olacak. Dünyevi kal dili olacak ki tasavvufi hal dili olacak. Daha ziyade hal diliyle konuşulacak, kal diline pek itibar edilmeyecek. Böylece sanat yoluyla, musiki meşki yoluyla bir kere bir üstada aynen bir tekke-tarikat şeyhine biat eder gibi, gidip bir üstada kapılanmak meselesidir. Ondan talep etmek. Talebena vecedena... Bir ilme tabi olmak, bir fenne tabi olmak... Talepte bulunmak. Burda karar var, ikrar var..." olarak tarif etmiştir. (Ruhi Ayangil, 2010, Ek B).

Türk müziği tarihinde meşk, hem repertuar öğrenimi ve muhafazası hem de icra üslubu öğrenimini sağlayan, hanende ve sazandeler için uygulanan bir yöntemdi (Behar, 2012). Nota kullanımının yaygınlaşmasından sonra genel anlamda meşk, ağırlıklı olarak üslub, etik ve müzikal yaklaşımın aktarımıyla devam etmiştir.

Meşkin tanım ve tarifini araştırırken, neyzenler ile yapılan mülakatlardan çeşitli ve farklı yaklaşımda tanımlamalar ortaya çıkmıştır. Mülakatlarda 'Meşk nedir?' sorusuna aldığımız cevaplar her neyzen için farklı olmuştur.

Niyazi Sayın: "Yani ruhun ekberiyetinin melodik yapısı, ortaya çıkması önemli... Şimdi neyzenlerin dersleriyle, yine Hz Mevlana'nın dinle neyden sözünüle, dersteki hali, söylenen şeyleri biraraya getirince meşk şekli ortaya tabiatıyla çıkıyor. Ama ne bileyim viyolonsel çalan bir adam düşünmüyor böyle bir şey. Efendim orda,

Çaykovskinin rokoko varyasyonunu şöyle çalardı böyle çalardı filan, Rostropoviç böyle basardı gibi derler... Ama biz, ney'in manevi saz olması münasebetiyle, ordaki ders başka bir şey oluyor, manevi oluyor. Zaten esas manadır. Maddenin değerini anlamak için mananın değerini bilmek lazım. İkisini bir araya getirmek lazım. Burada tabii tasavvuf felsefesi giriyor işin içerisine, efendim... Musikiden amaç, insani durumumuzun, düşüncemizin ekberiyetinin teminidir. Çünkü insan güzel bir varlık. Musiki melodik bir yapıdır. Bir şekildir. Bir zuhurdur. Yani insanın kendi şekli olur... Orda işte başka türlü oluyor. Ama her neyzenin de, ders verdiği yerde böyle bir sohbet olmaz" (2010).

Sadreddin Özçimi: "Meşk demek de zaten bu demek. Yani birebir hoca – talebe ilişkisine, sanatla alakalı ilişkiye meşk deniyor. Neyde de mesela görmeden halledemeyeceğimiz pozisyonlar var. İlla ki onu hocanızdan görmemiz lazım o pozisyona gelindiği zaman, parmağın hareketi nedir? O parmağa yardımcı olacak bir baş hareketi var mıdır, yok mudur? Yalnızca parmak hareketi kafi geliyor mu, gelmiyor mu? Bütün bunları eğer biz görmeden bunu yapmaya kalkarsak orada bir ufacık baş hareketinin o perdeyi doğru çıkmasına vesile olduğunu kendiliğimizden çözmemiz mümkün değil" (2010).

Salih Bilgin: "Hoca ne yaptıysa onu yapıyoruz. Daha çok hoca çalışıyordu, hatta hep hoca çalışıyordu. Bu işte talebe niye çalsın ki? Öyle bir şey olursa olmaz zaten. O zaman meşk olmaz. Yani, talebe hocaya çalarsa öğrenemez ki. Hoca talebeye çalarsa öğrenebilir. Talebenin dinlemesi lazım. Nasıl dinlemesi lazım? Hazretin [kim olduğu bilinmiyor] de dediği gibi mezartaşı gibi dinlemesi lazım. Çünkü şöyle bir zorunluluk ta yok, bugün ne söylendiyse, ne çalındıysa, algılayabilme keyfiyeti de yok. O gün ne kadarını alıyorsan o kadarını dinleyeceksin. Meşkte ihtiyaca göre ders yapıldığı için, yarın o ihtiyaç tekrar zuhur ederse o konuyu anlattırısın. Meşkin en güzel tarafı bu. O gün, lazım olan dersi yapıyorsun. Bir müfredat takip etmek değil yani. Biz de aynen öyle yapıyorduk hocada" (2010).

Arif Erdebil: "Sadece oturalım işte eser geçelim dışı da ney meşkinde deminde işte şeyin başında da bahsettik ya anekdotlar efendim hakeza hepimiz yapıyoruz zaten bunu hani işte biraz eser meşki yapıyoruz. Biraz derken işte ne kadar gerekiyorsa. Onun dışında biraz sohbetler oluyor dolayısıyla bu anlamda böyle bir şey yaptığımızı söylemek yerinde olur diye düşünüyorum yani" (2010).

Ali Tan: "Akademik bir metodun kadim bir şeklidir. Bu bir metod. Artık günümüzde eskilerin meşkini etmiyoruz. Eskilerin meşkini bilmiyoruz. Biz Niyazi Hocam ile de meşk ederken notayla, meşki değiştirerek meşk ettik. Eskilerin meşk dediği, kapalı bir neyin verilmesi sonra perdelerin teker teker açılarak ilerlenmesi şeklinde yapmadık. Artık meşk şekil değiştirdi. Gelenekte notasızdı...Ama meşk geleneğin icra bilgisini günümüze getiren yapı. " (2010).

Hüseyin Özkılıç: "Meşkin içinde yemek tarifi, hat da var, ebru da var, Osmanlı tarihi, Cumhuriyeti de var... Meşkin içinde herşey var. Hocamızın sözüdür bu: Meşk, hayatın ta kendisidir. Dolayısıyla meşk talebe ile hocanın bir yolculuğudur." (2010).

Yapılan bütün mülakatlardan görüldüğü gibi bütün neyzenlerin farklı meşk tanımları mevcut olduğu gibi meşk kavramına yaklaşımları da değişik. Sözlü gelenek çeşitliliğinin bir göstergesi olan bu durum Türk müziği repertuarında yer alan eser varyasyonlarına benzetilebilir.

Mülakatlarda yapılan tanımlar ve tariflere dayanarak, ney meşkinin bütünsel bir eğitim ve aktarım şekli olduğu söylenebilir. Saz icrası ve özel pozisyonlar gibi teknik ayrıntılara ek olarak kültürel, sanatsal ve birçok değişik konuda aktarımın yer aldığı ve bazı neyzenlerin uyguladığı, usta-çırak ilişkisine dayalı, belli bir dil ile iletişimin kurulduğu, tarihteki formundan biraz daha farklı ve düşünceyi geliştiren bir yaklaşımı meşk olarak tanımlamamız mümkündür. Bu tanımdaki unsurları uygulamayan neyzenlerin olduğunu ve bu neyzenlerin de meşk kelimesini 'ney dersi' anlamında kullandıklarını biliyoruz. Bu sebeple tekrar etmekte fayda var: Bu araştırmada ders anlamına gelen ve sadece hocanın taklit edildiği, basit veya sade meşki, araştırmamızın haricinde tutuyoruz. Ders terimini, müzikal çalışmaya, alıştırma ve icra etmeye yönelik bir kavram olarak konumlandırıyoruz. Meşki ise daha bütünsel, içinde eğitim, aktarım, intikal ve sohbet unsurlarının bulunduğu bir sistem olarak algılamaktayız. Ayrıca meşk zaman zaman bir sistemden daha kapsamlı, bir kültüre, geleneğe ve medeniyete ait önemli bir kavram olarak kullanılabilir. Mülakat cevaplarında görüldüğü meşk farklı şekilde algılanmıştır. Bunun yanında, meşk tanımlanırken, sohbet, anektod, hoca-talebe ilişkisi, maneviyat, dinleme, gözlem yapma gibi ifadeler kullanılmıştır.

Yaptığımız tanıma göre, ney sazıyla ilgisi olmayan bir kişinin bile güzel sanatlar, musiki, şiir, marangozluk ve başka birçok konuda bilgi alabileceği meşkte ayrıca,

hocanın bahsedilen konular hakkında yorumlarını dinlemek ve takip etmek mümkündür. Hoca-talebe ilişkisinin karşılıklı ve etkileşimli olan bir ilişki olması sebebiyle, hoca-talebe arasında meşkedilen sadece ney değil, icra tavrı, hocanın sanat ve musiki anlayışı, müzikal birikimi ve hayat görüşü de olabilir.

Yapılan gözlemlerden ve mülakatlardan elde edilen sonuçlara göre, meşkin tanımı beş maddede özetlenebilir:

1. Sazın teknik sorunlarını anlatıp ve çözer
2. İcra tavrını öğretir
3. Ney ile ilgili bilgi aktarır
4. Ney ile doğrudan ilgisi olmayan edebiyat, mutfak, felsefe gibi çeşitli konularda aktarır

Bütün bu aktarımların dışında, meşkin usta-çırak ilişkisine benzer bir yöntem olması sebebiyle son olarak şu maddeyi de eklemek gerekir:

5. Neyzenlik ahlakı, adap ve erkanını anlatır

Bu araştırmanın yazarı henüz araştırma konusunda çalışmaya başlamadan fakat ney ve eğitimine başladığı ilk günlerinde meşkin sadece bir musiki öğrenme yöntemi olduğunu düşünmekteydi. Ney dersi almak amacıyla gittiği derste onu en çok şaşırtan unsurlardan biri yapılan sohbetlerdi. Meşkin ne olduğunu birkaç hafta içinde anlamaya başladı. Meşkte, hem ney sazını öğreniyor hem de hocanın anlattığı çeşitli hikayelerle anektodları hafızasına alıyordu. Ayrıca mutfak, ney yapımı, musiki tarihi, edebiyat gibi konularda bilmediği ve belki hiçbir kitapta bulamayacağı bilgileri, kültürü ve adabı öğreniyordu. Yaşadığı bu deneyim hocayı dinlemeye dayalı olmasına rağmen, zaman zaman farklı soru ve görüşlerle tartışmalara da sebep oluyor, katılımcıların tartışılan/konuşulan konu hakkında düşüncelerini geliştiriyordu. Bu şekilde araştırmanın yazarı da musiki hakkında fikir geliştirme imkanı buluyordu.

Araştırmanın yazarı, gözlem yapılan meşk sürecinin başlangıcında neyden sadece ses çıkartabiliyordu. Salih Bilgin, kısa bir süre icra etmesini isteyip ona ilk çalışmasını verdi. Daha sonraki haftalar için meşki anlaması amacıyla hoca, sadece meşkte olanları izlemesi ve dinlemesini istedi. Meşke yeni katılan ve tereddüt eden kişilere hocanın şunu dediğini birçok defa duydu: ‘İsterseniz bir iki hafta ney almayın. Sadece buraya gelin ve meşki dinleyin. Sonra karar verirsiniz’. Meşkteki sohbetleri

dinleyip sınıfın işleyişini anlamaya çalışan gözlemci, meşkte yapılan sohbetin başlangıç ve ileri seviye dahil bütün talebeler için önemli bir rolü olduğunu anlamıştır. Meşkin ilerleyen dönemlerinde ise hocanın talebenin isteklerine ve beklentilerine göre talebeye olan pedagojik yaklaşımını ayarladığı gözlemlenmiştir. Bazı talebeler sadece icra etmek isteyip daha çok ney üflemek ve tekniklerini geliştirmek istiyorlardı. Bazıları ise daha çok meşk ortamının sohbetinden lezzet alıyor ve icra etmekte acele etmiyorlardı. Hoca, hiçbir şekilde kimseyi çalmak için zorlamıyordu.

3.2.2 Meşk Tanımında Farklılıklar ve Ortaklıklar

Meşk sınıfında gözlemlerimiz sonucunda belirgin bir şekilde fark edilen unsur, somut bir müfredatın olmadığı fakat her talebenin seviyesi ve ilerlemesine bağlı olarak meşke her seviyeden ney talebesinin katıldığıdır. Ayrıca, sınıflar seviye olarak ayrılmaz. Başlangıç ve ileri seviyede talebeler aynı meşk sınıfında bulunurlar. Bu sebeplere bağlı olarak meşki tarif ederken, onun salt metodik bir eğitim değil, ihtiyaca göre belirlenen etkileşimli, pedagojik ve bütünsel bir yaklaşım olduğunu söylemek gerekmektedir. Bütünsel ile kastedilen bir sanatçı adayının ihtiyacı olabilecek her türlü bilgi ve donanımın mümkün mertebe aktarılmasıdır. Bu bilgiye nazariyat, sanat, felsefe gibi değişik kültürel, entelektüel ve ahlaki alanlar da dahildir. Bu araştırmanın yazarının gözlemleri ile mülakat yapılan neyzenler arasında meşk tanımının farklı ve ortak tarafları olsa dahi, bütün neyzenlerin ortak meşk tanımında veya tarifinde, sohbet ve/veya musiki dışında sözlü aktarım geçmektedir.

3.2.3 Meşkin işleyişi

Meşkte, ilk aşama ney sazının bazı teknik zorluklarını aşabilmektir. Saza yeni başlayanlar için sazdan iyi bir ses çıkarmak önemli bir hedeftir ve hoca tarafından iyi bir ses çıkarmak vurgulanıp sıkça teşvik edilir. Talebelerin izlediği standart bir müfredat yoktur. Başlangıç seviyesinden ileri seviyeye kadar her talebenin alacağı eser farklı olabilir. Bu eserlerin hiyerarşik veya kronolojik bir sıralaması yoktur. Geçilen eserler genellikle peşrev ve saz semaisidir. Zaman zaman sözlü eserler de icra edilebilir. Bir talebe bir eseri iki ay çalışabileceği gibi üç hafta da çalışabilir. Bu kararı genelde hoca verir. Çünkü çalışılan eserler teknik bir sorunu çözmek üzere verilmektedir (Karadağ, 2013).

"Aslında bir eseri önümüze koyduğumuz zaman o eser belki aylarca sürüyordu. O eseri bitirmek yani bir dönemde bir eser geçtiğimizi çok iyi hatırlıyorum. İkinci dönemde başka bir eser " (Sadreddin Özçimi, 2010).

İdeal olarak düşünülebilecek meşk, hocanın icra ettiği bir meşk olacaktır. Talebeler genelde sorumlu oldukları eserleri icra eder ve hoca gerekli teknik uyarıları yapar, gerekirse uygulamalı olarak gösterir.

Fakat katılımcı olunan meşklere de sıkça belirtildiği gibi "En iyi ney dersi, ney sesinin çıkmadığı derstir " (Salih Bilgin, 2010). Talebe kelimesinin anlamının değer kazandığı bir ortamdır meşk. Talebenin, hocadan icra, bilgi veya görüş talep etmesi için en uygun ortamdır. Ney sesinin çıkmadığı bir meşk sınıfı ise, talebelerin kendilerini hocaya dinletmek istememelerini ima etmektedir. Talebe meşke hocayı dinlemeye ve ondan faydalanmaya geliyorsa verimli bir meşk olacaktır. Dinleme kavramı sohbet esnasında sıkça değinilen bir konudur. Sohbet etmenin meşkin eğitim sürecinde önemli bir unsurdur. Müzisyenliği beslediği ve geliştirdiği anlatılır. Meşkte sohbeti eğitim-aktarım aracı olarak kullanmayan neyzenler olduğu kadar konuşmayı pedagojik, sanatsal, manevi konularla destekleyen neyzen de vardır.

" ... Mesnevi Şerif'indeki ilk sözü, dinle neyi diyor Hz. Mevlana... Yani bir manevi kapıyla alakası var. Zaten musikinin aslında manevi kapıyla ilgisi var. Şimdi, musiki ruhun gıdası diyoruz değil mi ? Bu tamamen yanlış bir şey, ruh musikinin gıdasıdır. Bunu hep söylüyorum. Çünkü senin ruhun neredeyse, ruhtan zuhur eden melodik yapı geliyor, ortaya çıkıyor. Bu musiki oluyor, o bir gıda oluyor ama, senin ruhun o gıdada ne mertebeye gelmişse, ondan başka bir şey oraya gelip oturmuyor. Yani bütün mesele, çalanın yaşayanın bir durumu olması, manevi durumu olması lazım" (Niyazi Sayın, 2010).

"Derse giriyoruz, hoca sohbetle başlıyordu. Sohbet 10 dakika, 20 dakika veya 5 dakika olabiliyordu. Bazen bir dersimiz sadece üfleyerek geçiyordu. Bazen biz hiç çalmıyorduk. Bazen de birlikte çalıyorduk. Yani karşılıklı bir etkileşim şeklinde... Bu meşk tarzı da ney icrasında talebeye olumlu şekilde sirayet eder." (Hüseyin Özkılıç, 2010).

Ortalama iki ile üç saat arasında süren meşkin seyri, hocanın bir giriş konuşmasıyla başlayıp, genelde hoca merkezli gelişir. Zaman zaman bir talebenin sorusuyla yön değiştirebilir. Niyazi Sayın, Salih Bilgin ve Hüseyin Özkılıç'ta gözlemlenen

başlangıç bu şekildedir. Hocanın icra etmesi ve bildiklerini paylaşması esastır. Zaman zaman talebeler soru yöneltebilir ve hoca bir süre ney veya ney ile ilgili bir konuda sohbet edebilir. Daha sonra talebelerin varsa ödevleri/dersleriyle ilgili icra dinlenir veya hoca düzeltmeler yapar, gerekirse kendisi icra yapar veya bir icra kaydı dinletir. Meşk bitmeden veya icra aralarında da gerekli görüldüğü durumlarda musiki, ney veya başka konularda sohbet edilir. İleride göreceğimiz gibi, Niyazi Sayın geleneğinde bir meşkin ortalama olarak yarısı sohbet ve/veya konuşmayla geçmektedir.

Meşkin usta-çırak ilişkisine dayalı bir yöntem olup olmadığı sorulduğunda neyzenler kendi deneyimlerine göre farklı cevaplar vermişlerdir. Talebenin öğrenme isteği ve hoca-talebe ilişkisinden daha ileri bir birlikteliğin önemi vurgulanmıştır.

"Usta çırak ama baba evlattan daha ileri olacak. Ustaya intisab ettiğiniz zaman, çırak olduğunuz zaman herşeyi unutacaksınız. Daha önceki müzik bilgilerini tamamen unutmak lazım. Yoksa çıkma... ona intisab etme... ona talebe olma. Kendini kafandakileri ortaya koymak istiyorsan, sonra koy. Yanlış hareketini bulabilirsin. O da olabilir. Muhakkak talebe hocasını geçmeli. Hocasına olan sadakatini korumalı. Ben şimdi, hocam sağ olsa, vallahi ayaklarımı yıkarım, efendim, hergün kapıda beklerim. İşini göreyim, ona hizmet edeyim isterim. Onun resmine bakıyorum ve hayaliyle konuşuyorum, deli gibi. Böyle olması lazım" (Niyazi Sayın, 2010).

Meşkte kendine has bir yaklaşımı geliştiren Niyazi Sayın'ın usta-çırak ilişkisi üzerine söylediklerinde altı çizilen konular *hocaya saygı ve teslimiyet*, talebenin azimli bir şekilde çalışması ve hocasını geçecek kadar çaba göstermesidir. Başka bir deyişle meşkte önemli olan talebenin talep etme yetisinin yüksekliğidir.

"Baba-oğul ilişkisi gibiydi... Niyazi hoca bize usta-çırak ilişkisi yapmadı. Halil Can'da öyle. Kendi evimizde gibi hissediyorduk. Nasihatler ediyordu..." (Ömer Erdoğan, 2010).

"Öncelikle muhabbet elektriğinin tutması lazım. Hoca bizi sevmeseydi yahut ben hocaya karşı bir sevgi, muhabbet beslemeseydim, bugüne kadar bu devam etmezdi. Bu karşılıklı bir şey. Ben bir şekilde hocaya biat ettim, ona bağlılık gösterdim, dolayısıyla o da beni sevdi. Bunun kesin bir tarifi yok." (Hüseyin Özçelik, 2010).

3.2.3 Meşk mekanları

Günümüzde konservatuarlar dışında birçok yerde hem meşk hem de ders yapılmaktadır. Vakıflar, özel eğitim kurumları, belediyelere ait kurslar, dergahımsı topluluklar, neyzen evleri gibi mekanlarda meşk de dersler de devam etmektedir.

Meşk, mekanlarla birlikte bir dönüşüme uğramıştır. Meşkte tarih sürecinde mekan ile birlikte değişen hocanın sohbet konularıdır. Geçmiş dönem meşkinin genel olarak saray, ev ve tekkelerde daha mahrem ortamlarda gerçekleştiği düşünülürse, günümüze kadar yeni mekanlar ve dolayısıyla yeni yaklaşımlar eklenmiş olması yüksek ihtimaldir. Yeni yaklaşımların özellikle gündelik konuşma, davranış ve edep ile ilgili olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Cumhuriyet döneminden günümüze ev meşklerine ; radyo, dernek ve cemiyetler, konservatuar, özel eğitim kurumları, eskiden tekke veya dergah olup bugün farklı şekilde bir işleyişe sahip olan ve dergahlara benzeyen mekanlar eklenebilir. Her bir mekanda farklı yaklaşım uygulanabileceği gibi bazı neyzenlerin her mekanda aynı pedagojik yaklaşımı kullandığı tespit edilmiştir. Mesela konservatuar eğitiminin müfredatı takip etmesi ve belli bir metodla öğretilmesi gerektiği için meşkin yapısı biraz değişkenlik gösterebilir.

Ev meşkleri tahminimizce mahrem ve kapalı bir alan olması sebebiyle mekana bağlı olarak en az değişen meşk olacaktır. Hoca-talebe arasındaki diyalog, hoca tarafından yapılan sohbet, bahsi geçen konular itibariyle evde meşk samimi ve dostane bir ortamda yapılmaktadır. Ömer Erdoğan Niyazi Sayın'ın evine meşke gitmekten bahsederken :

"Ailece misafirperver... O yüzden biz de rahat rahat gidiyorduk. Gece meşk yapıyoruz. Ablası çalışıyor. Azra talebe, ders çalışacak. En ufak bir şey yapmadılar. 11'de, bazen 12'de dersi bitiriyoruz, sonra sohbet başlıyor. Ağır sohbet de olmaz illa... Bilhassa Mustafa Nafiz'siz gece geçmez." (Ömer Erdoğan 2010).

Mekansız olan meşklerin de varlığı bu aşamada düşünülmelidir. Usta-çırak ilişkisine dayalı olan meşkin, daimi bir öğretim yöntemi olması sebebiyle, bir alışveriş esnasında veya bir ney atölyesinde hoca ve talebenin birlikte geçirdiği zaman diliminde çalışırken bile eğitim ve aktarım süreci devam etmektedir. Hoca bir konuda örnek verirken nasihat edebilir veya bir hikaye anlatabilir. Doğrudan musiki ile ilgili olmasa da bu şekilde '*mekansız meşklerde*' musiki ile ilgili bir anektod

anlatılabilir veya sohbet musiki ile ilgili bir konuyla bağlantılı olarak gerçekleşebilir. Bu anlamda mekansız meşk, usta-çırak ilişkisinin dışına çıkıp hocanın talebesine arkadaşlık ettiği meşk şeklidir.

Özel eğitim kurumları veya musiki cemiyetlerinde meşkin gerçekleşme şekli kurumun ve hocanın pedagojik yaklaşımına bağlı olmaktadır. Belediyelerin, dernek ve cemiyetlerin bünyelerinde gerçekleştirilen ney derslerinden bir miktarı meşk yöntemini kullanmaktadır. Bu tip kurumlarda verilen meşkin ağırlıklı olarak icraya yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Karagümrük Musiki Vakfı, Cerrahi Dergahı, Fatih Rıfai Tekkesi, Selamsız Dergahı, Nasuhi Dergahı, Kadrihane gibi mekanları tarihi özellikleri sebebiyle eski dergahlar (veya dergah benzeri mekanlar) olarak nitelendiriyoruz. Bu mekanlarda meşk 'Otantik/Orjinal' şekliyle devam ediyor mu? Meşk geleneksel şekilde mi yapılıyor? Cumhuriyet'in ilk yıllarında tekke ve zaviyelerin kapanması ile meşk durmuş fakat bugün devam eden meşk nasıl devam etmiştir? gibi soruların cevapları kapsamlı bir tekke-tasavvuf müziği araştırması konusudur.

3.3 Ney Meşkinin Gelenek Özellikleri

Meşkin gelenek özellikleri 2. Bölüm'de verilen özelliklere genellikle uymaktadır. Meşkte aktarılan birçok bilgi, yorum ve icra var. Bu aktarım ise belli bir düşünce ve hayal gücü vasıtasıyla gerçekleşmektedir. İleride örneklerini göreceğimiz sözlü aktarımda yer alan benzetmeler, fıkralar, çağrışımsal anlatımlar da mevcut. Gördüğümüz gibi, meşkin ayrıca temsilci ve koruyucuları da mevcut.

Gelenek, hem ekol içinde hem de kendi meşkleri içerisinde tekrar eden özelliklere sahiptir. Mesela talebenin kendisini geliştirmesi konusu sıkça bahsedilir. Talebenin, vasıflarını, sanatsal ve bazı belirli özelliklerini geliştirmesi onu sanatçı adayı olarak daha ileri bir noktaya taşıyacağı değişik ifadelerle anlatılır:

"Öyle dolu insandan çıkacak sesler de farklı olur. Öyle dolu bir insandan neyin sesi de farklı çıkar...Yani bunları size anlatmamdaki maksadım insanın kendisini kendine hazırlaması lazım. Sonra insan mesuldür. İnsan güzel bir varlıktır. Biz güzel olduğumuzu anlamıyoruz. Şeklen de güzel, içten de güzel. Hepimizin kendine göre bir güzelliği var." (Meşk 1, Niyazi Sayın, Mayıs 1998).

"Sanatın bir özelliğini görmek için başka sanatları da bilmek gerekiyor. Sanatı birkaç şeyi destek ederek görürsün... Bir insanın bir noktaya yükselmesinin bir faydası, yüksekteki insanları görmek içindir. O yüzden o ruhu yakalarsak, zaten çalışıyor oluru... Biraz önce de bahsettik. İstidat ezeldir. Ezelden gelir. İstidat, kabiliyet gibi anlaşılıyor ama onun da ezeli var. Yetenek ezelde yazılmıştır. Bu alemde ona kazma vurup çıkarmak lazım. Ama istidatlar ezeldir kelimesi ruhla ilgilidir. Bunu aramak lazım. Sanatta böyle bir hal var. " (Salih Bilgin, Meşk 3, 2010).

"Ben de kendi bilgi ve birikimlerin yardımıyla, öğrencilere ney dışında bir takım konularda bilgi aktarıyorum. Mesela tarihe meraklıyım. Musiki ve dünya tarihi hakkında konuşuyoruz. Sebep sonuç ilişkileri ve bunun kültür hayatına, sanat dallarına yansımalarına dair sohbetler yapıyoruz. " (Hüseyin Özkılıç, 2010).

Her üç neyzende yer alan unsurlardan birisi, kendimizi her alanda geliştirme konusudur. Her üç neyzenin kendi meşklerinde yaptığı tekrarlar birbirleriyle aynı olmasa da konu açısından birbirlerine yakın.

Özellikle dünya görüşü veya yaşam tarzı/kültürünün talebelere aktarılması söz konusu. Her üç nesilde de yoğun olarak yaşam tarzı anlatılıyor. Bu aktarımlara en güzel örnek Niyazi Sayın'dan verilebilir:

"Hergün yanıma birkaç kitap alıyorum, okuyorum. İnsanın kendisini yetiştirmesi lazım. Mes'uluz çünkü. Çok şey bekleniyor bizden. Ne yapacağız ne edeceğiz ? Yatıyoruz kalkıyoruz, yiyoruz içiyoruz. Vücudumuzun arzularını yerine getiriyoruz, evet. Ama farklı şeyler de yapmak lazım." (Meşk 2, Niyazi Sayın, Mayıs 1998).

Görüldüğü meşk geleneğinin, intikal, düşünce ve muhayyile yardımıyla gerçekleşmesi, temsilci ve koruyucularının olması, değişim geçirmesi (ki bu özellik çalışmamızın bütününde araştırılmaktadır), tekrar etme ve zamansallık özellikleri açıkça tespit edilmektedir.

4. MEŞK VE SÖZLÜ GELENEK

İletişim söze dayanır. Söz ise dili meydana getirir. Dil sözlü veya yazılı olarak aktarılır. Hepimiz farkında olmadan belli bir sözlü gelenek/kültürün içerisindeyiz ve bu bölümde yazılı kaynaklarda yer almayan birçok unsuru sözlü gelenekte göreceğiz.

Meşki sözlü gelenek açısından incelemek ve değerlendirmek, herkesçe bilinen bir olguyu detaylı bir şekilde anlatmak, başka bir deyişle malumun ilamıdır. Fakat günümüzde meşki normal bir pedagojik süreçten ayıran temel öğelerden biri sözlü gelenek ve sözlü aktarım içermesidir. Genel anlamda meşk, gerek ney sazında gerekse başka sazlarda ve hanendelerde yaşayan, değişen ve dönüşen bir olgudur. Meşk, internet, cep telefonu gibi dijital sosyal-iletişim araçlarının yoğun olarak kullanıldığı günümüzün teknolojik koşullarında bile sözlü gelenek olarak devam etmektedir. Bu bölümde göreceğimiz gibi, sözlü geleneğin içeriği, şekli, niteliği ve dili değiştiği gibi hoca-talebe ilişkisi ve meşk geleneğinin bazı unsurları da değişebilmektedir.

"Sözlü gelenek terimiyle ne ifade edilmektedir? Meşkte sözlü gelenek neden önemlidir? Sözlü geleneğin ney alanında, eğitime ve müzik kültürüne ne şekilde faydası sağlayabilir?" gibi sorulara cevap bulmak için meşkin sözlü gelenek unsurlarını belirlemek gerekmektedir.

Ney meşkinde olduğu kadar neyzenlerle yapılan mülakatlarda bile kullanılan üslup, yerleşmiş bir dil/terminoloji olması sebebiyle, meşkteki sözlü anlatımla aynı veya benzer özellikler taşımaktadırlar. Sohbetin konusunun değişmesi, şiir ve bilinen deyişlerden alıntılar, tasavvufi anlamı olan cümleler vb. konularda ifadeler olduğu için mülakatları da meşk gibi değerlendirmeyi uygun buluyoruz.

4.1 Niyazi Sayın Ekolü Meşkinde Sözlü Gelenek Unsurları

Meşkte yer alan sözlü gelenek unsurlarını şu şekilde sıralayabiliriz :

Tekrar eden ifadeler: Gözlemlenen birçok konu tekrar edildiği gibi bazı cümleler veya deyişler de tekrar tekrar anlatılır/kullanılır. Örnek verecek olursak, benzetme yoluyla anlatılan bir konu sonrasında ‘Teşbihte hata olmaz’ tekrar edilir. Pedagojik ve icra tavrında etkili olan ney sesi konusunda ise hoca ‘Önemli olan çalmak değil, iyi bir ses çıkarmaktır’ gibi bir ifadeyi tekrarlar. Meşke yaklaşım konusunda ise ‘*karınca*’ hikayesine sıkça atıf yapılır.

Belli anlatım kalıpları kullanma: Anlatım kalıplarının kullanılması, ifadelerin ve cümlelerin belli bir mantığa dayalı olarak yer almasıdır. Bazı kavramları, müzikal olguları aktarırken belirgin şekilde kurulmuş cümleler kullanılır. "Benim düsturumda istidaden bir kamış ney olmak istemiyorsa, onu zorlayıp yapmam. Çöpe atarım, çünkü doğru bir şey değil bu. Nasıl insanların istidadı zorlanmazsa kamışların da istidadını zorlamamak lazım" (Salih Bilgin, Meşk 1, 2010). [Burada Salih Bilgin bir kamışın ney sazına dönüşme sürecini ima ediyor. Bazı kamışlar boy, şekil veya yapısal özellik olarak saz olmaya müsait olmayabilir].

Bu anlatım kalıpları zaman zaman hayata dair kullanılabilirler, atasözü, deyim gibi de olmaktadır. Bu örnekte hoca, talebenin parmak alışkanlığını değiştirmesi gerektiğini anlatıyor : "Bu hareketleri hard diske yazman lazım. Böyle bir şey yok. Hayatımızın eskilerine sünger çekemezsek inanın ileri gidilemiyor. Başka taraflarda da öyle değil mi ? Bitti o defter kapandı. Sıfırdan öğreniyorsun gibi düşün." (Salih Bilgin, Meşk 2, 2010).

Bazı konular anlatılırken hem talebenin dikkatini canlı tutmak hem de etkili bir anlatım olmasını sağlamak için soru cümleleri kullanılır : "Kamış özel bir şey. Dünyada kaç tane ney yapılmıştır, kamış olarak ? Milyonlarca. Hiçbiri bir birine benzemiyor. Kaç tane daha yapılacak gelecekte ? Milyonlarca. Hiçbiri birbirine benzemeyecek." (Salih Bilgin, Meşk 4, 2010).

Başka bir anlatım kalıbı ise, şarkı güftelerini kullanarak bazı konulara atıfta bulunmaktır. Bu şekilde hem güftelerin akılda kalması sağlanıyor hem de edebiyat konusuna değiniliyor: "Dertleri zevk edindim bende neşe ne arar. Eskiden böyle bir şarkı vardı, şimdi pek okunmuyor. Derdi zevk edindiğin zaman, önünüzde bir engel

kalmaz. Bakmayın, bir sürü meyhane şarkısının altında derin tasavvuf yatar." (Salih Bilgin, Meşk 4, 2010).

Benzetmeler yoluyla ifade etme: Meşk kayıtları ve transkriptler incelendiğinde birçok benzetme tespit edilmiştir. Benzetmeler daha çok musiki ile ilgili konuları açıklığa kavuşturmak için kullanılmakta. "Hani futbolcular oyuncu değişikliği yapacağı zaman hemen sahaya gidip atlamıyorlar. Kenarda kaslarını biraz ısıtıyorlar ki, ani bir harekette sakatlanmasınlar. Şimdi konser çalmak için de yarım hafta prova yapmak gerekiyor. Aynı onun gibi ısındırıyorsun kendini. Tatilden gelip akşama konsere çıkamazsın geldiğin gibi." (Salih Bilgin, Meşk 2, 2010).

Başka bir örnek olarak neyden iyi ses çıkarma tekniği anlatılırken bir benzetme yapılmıştır :

"Diyafraam nefesi öyle... Ordan havayı sıkıştırarak çıkartıyorsun. Şöyle düşün, 10 tonluk bir su deposu var. O 10 tonluk su deposunda bir tahliye borusu var, diyelim ki 70lik bir boru. Açtığınız zaman ne kadar ileri gider su, diyelim ki 5 metre. Yarım parmak bir borudan yaparsanız daha da ileri gider. Sanki öyle..." (Salih Bilgin, Meşk 1, 2010).

Belirli bir jargon kullanma: Neyzenlerin veya müzisyenlerin kullandıkları teknik olmayan terimler zaman zaman kullanılmaktadır. "Bizim bir tabirimiz var. Saz küstü deriz. Küser ya saz, aslında küsen saz değil tabi. Sen onu ihmal ediyorsun, bir yere ayırıyorsun..." (Salih Bilgin, Meşk 2, 2010).

Bu özelliklerin dışında meşkte farklı konularda anlatımın gerçekleştiğini söylemiştik. Sözlü anlatım genellikle belirli bir giriş, gelişim ve sonuç yapısı taşımaktadır. Konulara atıfta bulunulması bir veya birkaç sebebe dayanabilir. Genelde keyfi olarak hocanın anlattığı konular olmasa da hoca istediği herhangi bir konudan konuşabilir ve bazı durumlarda konuyu musiki veya ney konusuyla ilişkilendirebilir. Fakat istisnalar haricinde hoca pedagojik amaçla konuşur. Anlatılanlar bilgi, yorum, anektod içerebileceği gibi mizah da içerebilir. Bu şekilde anlatım zenginleşir ve talebe için beslenebilecek cazip bir kaynak olurken sazını öğrenme süreci yüksek motivasyonla devam eder.

4.1.1 Musiki ve meşk

Musiki ve meşk konularına sıkça değinilir. Musikiyi daha iyi nasıl öğrenebileceğimiz hakkında fikirler ve görüşler belirtilir. Aşağıdaki örnekte dinlemenin, hem musikiyi dinlemenin hem de hocanın söylediklerini dinlemenin önemine vurgu yapılmakta ve duymak-dinlemek hakkında yorum yapılıyor. Bu şekilde musikiyi öğrenme süreci hakkında fikir sahibi oluyoruz.

"Bakın Türk müziği böyle konuşarak anlaşılmaz, dinleyerek anlayacaksın. Bol bol dinleyecek, dinlediğinizi anlamaya çalışacaksınız. Konuştuğunuzu değil. Şimdi kitap okursanız aldığınız duygu başkadır. Aynı duyguyu birinden dinlerseniz aldığınız duygu başkadır. O yüzden dinlemeyi tavsiye ediyoruz. Şimdi şiir de okurken aldığın duygu başkadır, dinlerken başkadır. Çünkü hitap ettiğiniz şey başkadır. Duyum daha farklıdır çünkü kulak gönüle daha çabuk indiriyor [alıyor]. Göz beyinde fazla tutuyor. Gözden gönüle çok az iner, o ancak karşıdaki gözle alakalıdır [karşınızda olan kişinin gözüne bağlı]. Karşıdaki gözün durumu kendi gözünün durumunun beyninde kalıp kalmaması karşılıklı oluşur [İletişimde göz teması ima ediliyor]. Öyle bir göz olur ki senin gözünden direk aşağıya iner. Ama normal insan gözü önce beyne alır sonra aşağıya iner. Ama kulak daha farklıdır. Hemen gönüle indirir duyduğunu. O yüzden dinlemek lazım. Şimdi bak bu [bizim durumumuzda] ters çalışıyor, kulak ile dinleyip gönüle indireceksin, önce seveceksin sonra beyine çıkartıp hesabını çıkartacaksın." (Salih Bilgin, Meşk 2, 2010). [Buradaki analogi bir bilgisayara indirme ile bağlantılı.]

Bir sonraki örnek meşkin belli bir yonteme sahip olduğunu göstermektedir. Talebenin öğrenme sürecini anlaması, eğitimdeki metodu kavraması doğal olarak öğrenme kalitesini arttıracaktır :

"Müzik hazım meselesidir. Yani bir perdeyi, bir makamı, bir sesi, bir melodiyi hazmetmeden bir başka melodiyi yapmak size hiç birşey öğretmez. Çünkü bunun bir sıralaması var. Ney üflemeye şederaban makamından başlayabilir misin? Böyle bir şey olabilir mi? Yani bu şuna benziyor, altı aylık bir bebeğe pirzola vermeye benziyor. Ne olur bebek? Yani bebeğin altı aylıkken yemesi gereken şeyler var. İşte mamadır, süttür vesaire. Yani insanlarda böyle bir sevda var. Ben bir aylığım, 1 yaşındayım ama ben gidieyim diyor, efendime söyleyeyim, Beşiktaş'ta oturayım arkadaşlarla köfte yiyeyim. Yani böyle bir şey yok. O yüzden lütfen size verilenlere

razı olun. Rıza makamı iyi bir makamdır..." (Salih Bilgin, Meşk 2, 2010). [Tasavvuf terminolojisinde rıza makamı, insanın her durumundan, karşılaştığı her karşılaştığı her durumdan memnun ve razı olmasını ifade eder. Kaderine itiraz etmemeyi gerektirir].

Aşağıdaki örnekte yakın tarihimizde Türk Müziğinin halk arasında nasıl algılandığı ve nasıl değiştiği anlatılmaktadır. Bu sıkça karşılaşılan bir konudur. Klasik Türk Müziğini öncelikle anlamak ve sonrasında onu korumak gerektiğini idrak ediyoruz. Ayrıca kültürel olarak bir misyonun varlığını hissetmekteyiz:

"Artık İstanbul'da, TRT Türkiye'nin resmi kanalı, Türk müziğiyle ilgili herhangi bir program yapmıyor, maalesef yapmıyor. Bu çok acı. Ulusal televizyonlar hiç yapmıyor. Birkaç tane yanlı, siyasal televizyonlar, kendi yandaşları veya kendi düşünceleriyle ilgili müzik yayınlıyorlar. Onun dışında klasik Türk müziği görebileceğiniz veya duyabileceğiniz bir yer yok. Ama kötü de olsa internet ortamının bir nimeti var. Oradan bir şeyler bulunabiliyor. Dolayısıyla, kulaklarımıza müzik gelmiyor. Şimdi, Erol Sayan'ın az bilinen bir şarkısı, klasik olarak algılanıyor bugünlerde. Onu bile dinleyemiyoruz. Var mı 'Yoksun diye bahçemde'yi okuyan ? Duydunuz mu ? Duyamazsınız... [Hoca şarkıyı mırıldanıyor] bunu okuyan kimseyi duyamazsınız. Nasıl olacak ? Dinleyerek öğrenilir müzik, çalarak öğrenilmez. Şimdi bugünden itibaren, verdiğim bu isimlerin CD'lerini bulup dinlemeye başlayın. Ne menem bir iş yapıyorlar... Bekir Sıtkı Sezgin'i yazdırdım değil mi ? Dinleyen var mı ? Şimdi Bekir Bey, kaçta vefat etti... 96... 14-15 sene olmuş. Klasik Türk müziği ses icrasının bir numarasıydı." (Salih Bilgin, Meşk 2, 2010).

Musiki hakkında konuşulurken, hoca bazen konuşma sebebini açıklama ihtiyacı duymaktadır. Meşkin, sohbetin neden yapıldığını doğrudan açıklanmasa da meşkin ciddi ve uzun vadeli bir öğrenme süreci olduğu hissedilmektedir :

"Ben bazen size çok uzak şeyler söylüyorum. Yani hoca niye bize bunları anlatıyor. Çok ileri bir şeyler söylüyor. Değil ama! Bunlar sizin bir kenarınızda duruyor. Vakti gelince yerine çıksın diye. Yani ortaya çıksın diye. Ben öyle her perdeden konuşuyorum. Her perdeden anlatıyorum. Siz önce anlamıyormuş gibi görüneceksiniz, anlamayacaksınız da ama o bir yerde giriyor ve bekliyor. Vakti geldiğinde yani vücut olması gerektiğinde sizinle beraber vücut olup çıkıyor. O yüzden ne kadar çok şey söylersem içinizde o kadar çok şey kalacağına inanıyorum

ve bu söylediğim şeylerin de zamanı geldiğinde sizin vasıtanızla vücut bulacağına inanıyorum. Yıllardır böyle yaptık ve böyle iyi sonuçlar aldık. O yüzden köy mektebi dünyanın en faydalı mektebidir." (Salih Bilgin, Meşk 5, 2010).

"Yavaş öğreniyormuşsunuz gibi bir hava doğuyor ama kökü sağlam yaparak sonraki hızlı öğrenime temel atıyorsunuz. Bakın bir nokta var arkadaşlar, bu üç veya dört yıl sürüyor. Ondan sonra ben talebemle ilgilenmem o kendisi götürür artık. Ordan sonra ben onla beraber oturup kahveye gitmek, çay içmek gibi şeyler verebilirim. Anlatabiliyor muyum ? Artık ince ince şudur budur konuşulmaz yani. O akar gider artık. Ama başta böyle." (Salih Bilgin, Meşk 4, 2010).

4.1.2 Ney, neyzenlik ve tarihi

Bu örnekte neyden çıkan sesin kaliteli olması gerektiği ifade edilmektedir :

"İyi bir ses çıkarmak lazım bu sazdan. İyi bir ses çıkartamıyorsanız istediğiniz kadar iyi çalın. İsterseniz uçun, yüz notayı göz açıp kapayana kadar basın. O hiçbir şey ifade etmez. O yüzden iyi bir ses çıkaracaksınız. Onun için de biraz zamana ihtiyaç var. Ses çıkar belki 15 günde ama ney sesi, ne kadar zamanda çıkar ? İyi bir ney sesini 7-8 veya 10 seneden önce beklemeyin. Ama bir ses çıkacak. Bizim o iyi sese doğru adımlarla gitmemiz gerekiyor. O yüzden acele etmememiz gerekiyor. Çünkü neyden ses çıkartmak hemen parmaklarınızı perdeler üzerinde oynatmayı içinizden arzu ettirir. Ve her oynattığınız her parmak hanenize eksik veya yanlış bir bilgi olarak yazılır, değil mi ? " (Salih Bilgin, Meşk 1, 2010).

Emin Dede'den bahsedilirken 'dedelik' hakkında da bilgi verilmeye devam ediliyor ve meşk yöntemiyle paralellik kuruluyor:

"Neyzenlikten bir paye değil bu dedelik. Dedelik mevlevi payesi. Yani mevlevi tarikatine mensup olmuş ve o tarikatta uzun yıllar bulunmuş. Bunun eğitiminde 18 basamaklı bir eğitim var. Şöyle söyleyeyim. Bizdeki gibi söyleyeyim. Bu eğitim basamaklarını geçmek için belli bir müfredat yok. Herkes kendi kabiliyetine göre, her basamağı belki 10 günde belki 10 yılda geçiyor. Herkes bu 18 basamağı tamamlamak zorunda. Bunları tamamladıktan sonra kişi, o tarikatın mensubu olduğu kabul ediliyor. Ve ona bir hücre veriliyor. Sonra bu hücrede 1001 gün tefekkür etme hakkı tanınıyor. Bu 1001 günü o hücrede tamamladıktan sonra da, gerekli olgunluğa erişirlerse Dede ünvanı alıyorlar. Dedelik böyle bir şey." (Salih Bilgin, Meşk 1, 2010).

Ney sazının halk arasında algılanışı üzerine yorum yaparken, sazı doğru yöntemle/metodla öğrenmenin önemli olduğunu ifade ediliyor:

"Ama sırf sevgi yetmiyor öğrenmek için. İşte geçen derste de söyledim. Bu saza verilen bir yüklem var, ağır bir yüklem. Bu sazı sanki dini bir sazmış gibi... Bu sazın dinle uzaktan yakından alakası yok. İnsanın dinle alakası olur, eşyanın olmaz. Dinle alakası olan insanın eşyasının dolaylı yoldan dinle ilgisi olur. Şimdi bu bir enstrüman yani. Dünyadaki enstrüman neyse, bu da bu. Bunun teknik bilgilerini öğrenmek zorundasınız. Sonra manevi yanını incellersiniz. Veya oradan manevi bir anlam çıkartmağa çalışırsınız. O yüzden bunu herkes öğrenecek. Önce nota ve notayı okumasını öğreneceksiniz." (Salih Bilgin, Meşk 1, 2010).

4.1.3 Teknik deyiş ve yöntemler

Fosurtu: Ney üflerken havanın bir kısmı içeriye bir kısmı da dışarıya gitmektedir. Havanın dışarı giden kısmı 'fiss' diye bir ses çıkartmaktadır. Her neyizde ayrı oranda çıkan fosurtu genellikle neyden çıkan sestten daha az olmalıdır.

"Bu açtığımız delik elips olursa hava daha geniş bir açıdan geliyor. (Dudak açıklığını belirtiyor) Daha fazla yere çarpıp daha cılız zayıf fosurtulu bir ses olarak çıkıyor." (Salih Bilgin, Meşk 2, 2010).

Fıtı fıtı: *Staccato* için yapılan üfleme tekniği. Nadir olarak kullanılır. Verilen nefesin kesik kesik olması sonucu oluşur.

"Mübalağ etmemek lazım... o zaman fıtı fıtı oluyor." (Salih Bilgin, Meşk 2, 2010).

Çarpma: Süsleme yerine kullanılan ifade. Ney deliklerinin (perdelerin) üstünde parmakları hızlı ve seri bir şekilde açıp kapama hareketi. Parmaklar neye çarptığı için bu harekete çarpma denilmekte.

"... Herşeyi çarpma yapma, o sese dikkat... Hepsine bir çarpma yapıyorsun. Hepsine olmaz. Bir tane yaptıysan diğerine yapmayacaksın, hep böyle olmaz." (Salih Bilgin, Meşk 1, 2010).

Vibrato: Vibrato ney sazında üç türlü yapılabilmektedir. Kafa hareketi ile yapılan, diyafram ile yapılan - ki bu tercih edilmeyen bir vibrato türüdür ve en çok kullanılan dudak vibratosu. Dudak vibratosu Niyazi Sayın tarafından tarif edilirken bir tavşanın havuç yemesi esnasında dudaklarının hareketi ile benzetilmiştir. Salih Bilgin ise

dudak vibratosunu tarif ederken diş arasına kaçan et parçasını çıkarmaya çalışan birisinin dudak hareketini anlatmaktadır.

Niyazi Sayın, neyden çıkan sestem bahsederken şöyle ifade etmekte : "Hayat vibratodan ibaret. Senin ıkardığın ses vibratodan çıkıyor." (Niyazi Sayın, 2010).

Dudak büzmek: Neyden kuvvetli ses çıkartmak için yapılan dudak kasma hareketi. Dudağı kasararak gergin hale getirmektir. Aşağıdaki örnekte talebe dudağını çok germektedir. Hoca-talebe arasında geçen bir diyalogda bu ifadeyi görüyoruz :

"Hoca : Gevşet dudağını gevşet.

Talebe : Herkese de büz dersiniz." (Salih Bilgin, Meşk 5, 2010).

Bu terimler ve deyişler dışında bir veya birkaç sefere mahsus olarak kullanılan ifade biçimleri vardır. Bazı meşklerde ise gözlemediğimiz ve terimsel olarak ifade etmekte zorlanacağımız, tek bir terimle anlatmanın mümkün olmadığı teknik öğretim şekilleri gerçekleşmiştir. Bu teknik öğretimlerde ise genellikle benzetme veya ağışım kullanılmıştır. Aşağıdaki örnekte üfleme yeni başlayan bir talebeye neyden çıkan ses hakkında bilgi veriliyor ve üfleme şekli 'Hu' kelimesiyle ifade ediliyor.

"Bütün nefeslilerin sesi aşağıdan çıkar, ama ney de yukardan çıkar. Üflediğiniz hava helezonik bir yol izler ve buradan bulduğu boşluktan ses dışarı çıkar. Üfleyiş, uuu veya uzunca bir ü ile oluyor. Ama ben dervişim diyorsanız, Hu... diyeceksiniz. Tekkede böyle başlatıyorlarmış... Üflediğinizde uzunca bir u yapacaksınız. şurası (burnun hemen altında yer alan dudağın orta kısmını işaret ederek) en son oluşan yermiş insan vücudunda. Dudağınızı ikiye ayırıyor. Ben size üfleyin diyince ya böyle ya da böyle tutacaksınız. Ona siz karar vereceksiniz" (Salih Bilgin, Meşk 1, 2010).

4.1.4 Sanatla ilgili

Çoğunlukla sanat hakkında yapılan konuşmalar ve yorumlar, geleneksel Türk sanatlarıyla bağlantılı olmaktadır. Aşağıdaki örnekte Yavuz Özüstün'ün söylediği bir söz yardımıyla sanata yaklaşım ve sanatı düşünmekle ilgili fikirler yer almaktadır :

"Yavuz Özüstün diye bir hocamız vardı. Türk Müziği Konservatuarı'nın önemli bir hocasıydı, Türk müziği için önemli bir şahsiyetti. Keman çalardı kendisi ama ileri müzik tekniği hakkında da çalışıyordu. Yüksek ruh sahibiydi. Tam bir İstanbul

beyfendisiydi. Bekir Bey'in okuduğu eserler için diyordu. 'Bekir Beyi dinlerken Süleymaniye'yi göremezseniz' diyor. Bekir Bey'in şarkısında hat levhasını, kıymetli bir minyatürü, şahane bir ebruyu göremezseniz ondan birşey alamazsınız. Sanatın birşeyini görmek için başka sanatları da bilmek gerekiyor. Sanatı birkaç şeyi destek ederek görürsün. Bir insanın bir noktaya yükselmesinin bir faydası, yüksekteki insanları görmek içindir. O yüzden o ruhu yakalarsak, zaten çalışıyor oluruz... (Salih Bilgin, Meşk 4, 2010).

4.1.5 Anlatılan Hikaye, Kıssa ve Tavsiyeler

Meşkte anlatılan hikaye ve verilen tavsiyeler önemli bir yer tutmaktadır. Bu hikayeler zaman zaman tekrarlanır veya belli konulara atıfta bulunarak anlatılmaktadır. Tavsiyeler ise sıkça tekrar edilir ve önemli olanların altı çizilir :

"Dinlemeden öğrenmek yok. Şimdi, Kuran neyle başlamış ? İkra ile başlamış. Müzik de 'dinle' ile, bişnev ile başlar. Hz. Mevlana'nın bişnev'i var ya! Bişnev ez ney çün şikayet mikuned. Dinlemek lazım. Bunu büyük puntolarla kafaya yazacağız." (Salih Bilgin, Meşk 1, 2010).

Bir başka yerde hoca, 'yüksek sanatı' anlamının ve anlatabilmenin derdinde olduğunu ifade etmektedir. Burada hocanın bir 'sanat' misyonu üstlendiği açıkça ortadadır :

"Benim amacım sizlere neyi çaldırmak değil. Ben onu yapamam zaten. Yani o sizin yeteneğinizle alakalı bir şey. Anlatabiliyor muyum ? Bir parmak becerisi, organları kullanma senkronu çalmak. Bir sürü teknik özelliği var. Siz kendi kabiliyetiniz kadar bu sazı çalacaksınız. Ama iyi kötü, az çok çalma meselesinin ötesinde bir şey var. Yüksek sanatı anlayabilme meselesi. Benim evvel-i emirde size öğretmek istediğim şey bu yüksek ruhu anlamanızdır. Belki aranızdan iyi neyzen olacaklar var. Göreceğiz onları zaten. Belki tamamen bu işi bir hatırat olarak aklına kalacak arkadaşlar da olacaktır. Ama yüksek ruhu yakalamışsanız ney üflemeği kaybedebilirsiniz [ney icrasını tercihen veya keyfi olarak bırakabilirsiniz] ama o yüksek ruh öyle kalıyor hep kalacak..." (Salih Bilgin, Meşk 2, 2010).

"Ölüyü yıkarlar. Kefene koyarlar. Ölüyü ne tarafa çevirirsen öyle durur. Onun itirazı yok. Hoca ile talebe de böyle olmalı, bizim daha evvel gördüklerimiz sizin hayatınız için, kendinize, ailenize etrafınıza faydalı olması için bir örnek. Biz vermek mecburiyetindeyiz. O yüzden biz birçok şeyi ortaya koyarız. Bu böyle oluyor, şu

şöyle oluyor [diyebiliriz]. Bunu böyle yap veya bunu yapma. Bu da bir ders. Çünkü kendi ahlakını bir seviyeye getiren bir müzisyen sazından güzel ses çıkarır." (Niyazi Sayın, Meşk 2, 1998).

"Sonra insan mesuldur. İnsan güzel bir varlıktır. Biz güzel olduğumuzu anlamıyoruz. Şeklen de güzel, içten de güzel. Hepimizin kendine göre bir güzelliği var. Allah da bütün güzelliği bize vermiş. Ama bizden de birşey istiyor. Ayet var bu hususta. Bu yüzden, kendi güzelliğimize sırtımızı dönmeye hiç hakkımız yok. Belki gençlik çağlarımızda ben de anlayamadım, siz de [şimdi] anlayamıyorsunuz. Ama bunun böyle olduğunu bilin. Hangi yaşta anlarsanız, ziyanın neresinden dönerseniz kardır. Allah diyor: İlahi emaneti, yani kendisini dağları taşları verdim... Kabul edemedi... O insanlar zalim ve cahil oldu. Niye öyle oldu? Kendi güzelliğini göremediği için. Görmek lazım. Görünce de vazifemizi iyi yapmak lazım" (Niyazi Sayın, Meşk 2, 1998).

4.1.6 Ney Geleneği ve Üslup Muhafazakarlığı

Araştırmamız sürecinde birçok neyzenin bahsettiği ve birçok meşkte gündeme gelen bir konu mevcuttur. Bu, ney üslubunun korunmasına yönelik ve bizim üslup muhafazakarlığı olarak adlandırdığımız olgudur. Bahsi geçen Niyazi Sayın tavrı, sadece üslup muhafazakarlığı sergilememektedir. Farklı tavırlara sahip ve kendi üsluplarını korumaya yönelik çalışmalar sergileyen neyzenler de mevcuttur.

Bu araştırmanın yazarı, Salih Bilgin'den [kaydedilmemiş] bir meşkte Niyazi Sayın'ın "Üslubundan ödün verme, taviz verme." dediğini duymuştur. Gözlemci ve deneyimci olarak katıldığımız birçok meşkte de ney üslubunun korunması gerektiği yönünde sohbetler gerçekleşmiştir. "Ben müzikten taviz vermeden klasığı koruyorum." (Salih Bilgin Meşki, 4 Kasım 2010).

4.1.7 Diğer Konular

Meşkte konuşulan diğer konular nasihatler, günümüzdeki müzik dünyası, hocanın kendi deneyimleri ve aşağıda görüldüğü gibi muhtelif konularda konuşulmaktadır :

"Hayat tercihler manzumesidir. Neyi tercih ederseniz birşeyden vazgeçersiniz. Bir şeyden vazgeçmeden başka bir şeyi tercih etmek mümkün değildir. Bu benim felsefem. Medyatik olmak da bir tercih meselesidir. Biraz da şans meselesidir. Şansınız olsa da tercih etmezseniz olmazsınız. Bazıları tercih ettiler bazıları da

kullanmadılar bu tercihi. Bu şuna benzer: Bir dere var ve karşıya geçeceksiniz. Ne yaparsınız? Üstüne basıp geçebileceğiniz bir iki taş veya yer ararsınız. Bulursanız basarsınız üstüne öbür tarafa geçersiniz. O an için çok lazımdır o taş. Karşıya geçtikten sonra sizin için bir şey ifade etmez. Kimileri de hayatı böyle tercih etmişlerdir. Bazılarına çok faydaları olmuştur ama işleri bittikten sonra, atladıktan sonra karşıya, bir önemi kalmamıştır. Tabii ikisi de hizmet ediyor. Bunları insanlar tercih ediyor. Ya öyle taş olurlar ya da öteki türlü... Bunlara saygımız var. Fakat tabii, ney gibi bir sazda medyatik olmak oldukça zor birşey. Medyatik olmak için bu sazin özünden tavizler vermek gerekiyor." (Salih Bilgin, Meşk 1, 2010).

"Neyzen olmak da kolay birşey değil. Ben 31.yılımdayım. Email adresimin dışında – Salih Bilgin’i herkes kapmış, dolayısıyla neyzen koymak zorunda kaldım ki neyzen Salih Bilgin şimdilik bir tane var- ismim başına daha başka bir ibarede bulunmadım, bulunmam da. Böyle kolay işler değil yani. Bunu anlatmamın sebebi, başladığınız veya başlayacağınız yolda, bu işin ne kadar ciddi, meşakkatli bir durum olduğunu anlayabilmeniz için söylüyorum. Yoksa sizin gözünüzü korkutmak için değil. Ney üflemek veya herhangi bir enstrüman çalmak, dünyanın en zor işlerinden birtanesidir. Basit bir örnek vereyim. Üniversite harçları var ya. İki okulun yüksek harcı var. Biri tıp fakülteleri ikincisi konservatuarlar. Nerdeyse aynı parayı ödüyorlar. Ülkemizde bir doktorun saygınlığıyla bir çalgıcının saygınlığı bir değil. Ama eğitimleri aynı derecede yüksek ve zor. Ama toplumda genelde müzisyenler daha aşağı seviyede insanlar olarak bilinirler. Yaptıkları iş icabı, çalıştıkları mekanlar biraz öyledir... Osmanlı zamanında bu sebepten fazla kıymet verilmemiş. O yüzden neyzenler tekkeden dışarı çıkmamış. Mesela Osmanlı kadı mahkemelerinde iki zümrenin şahadeti kabul edilmezmiş. Bir romanların, ikincisi müzisyenlerin. Sonradan, Cumhuriyet’ten sonra bir iki imkan ele geçirmişler de... Tabii çok akli başında yetişmiş insanlar olmuş... Yani mevlevi gibi değil de normal hayatta. Refik Fersan gibi. Büyük bestekar ve tanburi... Bir sürü bestekar var... Böyle bir durum. O yüzden aynı ciddiyete bu işin böyle bir iş olduğunu bilerek üflesin ve üflemeye başlasın. Ama enflasyon ve ülkedeki bu spekülasyon, neyzenlik hayatını da çok aşağı çekti. Bazı kurumlar, o bu, bu işi yaygınlaştırmakla bu işi yükseğe çekeceğini düşündü fakat yaygınlaştırdıkça aşağıya çekti işi." (Salih Bilgin, Meşk 1, 2010).

"Bir şey dinlerken, ister batı ister doğu ne olursa olsun, müzik müziktir. Aslında bütün enstrümanlar bir şey söyler. O bir edebiyattır. Bir hikayesi vardır, eserin, senfoninin neyse... bu da birşey ifade ediyor.

Türk Müziği melodileri genellikle çaresiz yakarışlar içindedir. Bir aşkı vardır ve çaresizliği vardır. Melodiler hep o yönde. Çok az neşelenen eğlenen bir müzik vardır. Daha çok hüznü, fırakı, ayrılığı, ulaşamamayı ifade eden güfteler vardır. Güfteli eserler zaten, incelerseniz, genellikle bu minvaldedir. Burdaki aşkı, yeri gelince tartışırız tabii. Neden hep aşk ile edebiyat ve müzik yapmışlar? Onun sebepleri var zaten. Şimdi yeni çağda, daha gündelik, daha hayata dair güftelerden, işte rapçilerin yaptığı özellikle, daha başkalarının yaptığı müziklerinde sözler tabii daha gündelik. Bu tabii insanın iç dünyasının başka bir yöne gittiğini gösteriyor. Ama insanın tabii içi değişmez. Kleopatra zamanında aşk neyse bugün de öyle. Adem'in aşkı neyse bugünün aşkı da aynı, duygu olarak aynı. Değişen bir şey yok. İnsanın iç dünyası değişmedi. Sadece iç dünyamıza ne kadar gidip geliyoruz? Şimdilerde daha az. Eskiden daha çok iç dünyamıza gidip geliyormuşuz. Böyle konular [sözkonusu] oluyormuş. Daha derinini konuşuruz..." (Salih Bilgin, Meşk 1, 2010).

4.2 Hoca-Talebe ilişkisi

Daha önce ifade edildiği gibi, meşk, hoca-talebe ilişkisine bağlı bir yöntemdir. Hoca-talebe ilişkisi, usta-çırak, baba-oğul ilişkisine benzemekte ve mülakat yapılan neyzenler tarafından benzetilmektedir. Bu şekilde gerçekleşen bir öğretim ve aktarım şekli günümüzde farklı mesleki alanlarda da olsa hala devam etmekte ve geçmişten gelen 'hizmet' anlayışı devam etmektedir. Özellikle kadim gelenekte hoca-talebe ilişkisine dair kurallar kısıtlı sayıda kaynakta yer almaktadır (Hakkı, 2003). Bu öğrenme şekli hem hoca hem de talebe için geçerlidir.

Meşkte hoca ve talebe arasında olan bağ/ilişki en uygun öğretim ve aktarım koşulunu oluşturur. Talebenin talep etmesi gerekirken, hocanın da bu talebe karşılık vermesi gerekir. Aktaracağı deneyim, bilgi ve görüşleri sürekli diri/canlı/güncel tutması gerekmektedir. Bu aktarımın en uygun koşullarda gerçekleşmesiyle hoca-talebe ilişkisi kişisel bir deneyim haline gelmektedir. Hoca-talebe ilişkisi zanaat, sanat ve felsefe gibi birçok alanda varolan bir öğrenim şeklidir.

Öğretmek, felsefeci Heidegger'e göre (2004) ortaçağ esnaf loncalarındaki usta-çırak ilişkisine benzer. Orada eğitim mesleğinin amacı öğrenimin gerçekleşmesini sağlamaktır. Bunun gerçekleşmesi için hocanın kendi örneğiyle birlikte öğretilen konuyla olan gerçek bağını açıklamasıyla mümkündür. Bu ise hocanın 'öğrenciden daha çok öğretilir' durumda olmasıyla gerçekleşir. Meşkte de bu şekilde bir usta-çırak ilişkisi vardır. Söz konusu olan ilişkide ayrıca hoca, talebe için örnek bir şahsiyet, model oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu ilişkide saygı ve sevgi yer almaktadır.

"...Öyle bir sistem ki usta, sadece müzikal anlayışa ve teknik olarak performans aktarımında değil fakat aynı zamanda ahlaki bütünsellik, farkındalık, tasavvur ve kişisel derinlik anlamında da talebe için bir örnek şahsiyet oluşturuyor" (Kippen, 1988, s.126).

4.3 Niyazi Sayın'ın Meşkinden Örnekler

Meşk 1, Meşk 2 ve Meşk 3, 18 Mayıs 1998 tarihinde ITU Konservatuar'da yapılmış birkaç dersten alınmış kayıtlardır. Meşk 1'in toplam süresi 23 dakika olup, kayıda zaman zaman ara verilmiştir.

Meşk 1:

[Cemil Bey'in taksimleri dinleniyor]

Hududu aşan bir tip. Tarif edemiyorum. Makam geçkisi, tereddüt hiç bir şey yok. Mesela segahı koydu oraya gitti. Neva'lar çok enteresan, devamlı değişiyor.

[Bir süre sonra] Ama ben yine Türk Musikisinde yapılmamış yerler görüyorum. Yani bence bir Türk olarak kendi musikimize bir şeyler yapmak lazım. Bugün bir şarkı, peşrev, saz semaisi çalmak değil musiki. Birşey yapmak icap ediyor. Çünkü bu havalar içine girince, ki bu havalara girdik zaman zaman, bir şeyler yapmak istiyor insan.

Yapmak lazım da. Şimdi hicaz taksim düşünüyorum, acemaşiran taksim de... Doğru dürüst yapayım. Bana bu daha çok zevk veriyor diye düşünüyorum.

[Bir müzisyenin farklı denemeler ve müzikal arayışlar içerisinde olması konusunda konuşuluyor].

Resim gibi bu... Empresyonistler var... Ekspresyonistler var...

Mesela Mesud Cemil de aramıştır [farklılıkları]. Dedim ki: Şu eski plaklarda yaptığı taksim var. Şevkefza var, Hicaz var, diye belirttim. Onları sevmem dedi. Sonra anladım neden sevmediğini. Son zamanda yaptığı plaklardı bu plaklar. Evde yaptığı plaklar vardı, onları seviyor. Çünkü olgun kafa, fikirler daha güzel... Melodi daha güzel. Zaman zaman böyle şeyler oluyor.

[Cemil Bey dinlemeye devam ediliyor] Do diyezi ne güzel basıyor...

Çok dinlemeniz lazım taksimi. Tanbur, ud, keman, kemençe... Ne çalarsa çalsın. Çok dinlemeniz lazım. Zamanında değer kazanmış müzisyenlerin hareketlerini dinlemek lazım. Yorgo var, Nubar var kemanda. Harika bir keman. Ben çok severim. Bu zaten, bizim önderimiz, mihrabımız bu. Sesler ne kadar sağlam değil mi ?

[Misafir Cemil Bey hakkında yorumda bulunuyor.]

Hürriyet ilanında, Hürriyet kahramanı Niyazi Bey davet etmiş. Babam götürmüş Cemil Bey'i İstanbul'dan. Anlatırdı, ağlardı he [anlatırken]. Niyazi Bey'in kardeş çocukları. Bir hikayesi var. Geliyorlar evinden alıyorlar. Efendim. Tutmuşlar entarisinden... Eteğinden tutmuşlar. Demiş, « Napiyorsunuz ? Deli misiniz ? Nasıl adamsınız, nedir bu kepezelik ? » « Aman elinizi ayağınızı öpeyim Niyazi Bey'in hürmetleri var, sizi bekliyor. » « Nereye bekliyor ? » « Ta Resne'de bekliyor » Önce istememiş ama çok da seviyor. Hazırlanmışlar gitmişler sonra.

[Başka bir kayıt çalıyor, Emin Dede'nün hüzzam kaydı.]

Emin Efendi, Neyzen... Hüzzam... arka arkaya aldım ben bunları. Dinlemiş miydin bunu ? Kaynak ile birlikte... Hüzzam durağı. Hocamızın hocası... kulağımıza yerleşsin diye [dinletiyorum]. Şah çalıyor.

[Başka bir kayda geçiyor ve sonra kayıt kesiliyor]

[İcraya geçiliyor] Çift sesleri kontrol et. O pozisyonda çift sesleri iyi yapmak lazım. Kontrol et. Arka delikten tiz buselikte dik durmamız lazım.

[İcraya devam ediliyor.]

Tabii neyin vüsatine göre salahiyetine göre daha iyi ses çıkacak. Hepiniz üzerinde durun. Yarım ses yarım ses hep yukarı. Çift sesleri [çalışın]. Re'den başlayıp yukarı doğru [çalışın]. Bir tranzpoziyon meselesi ortaya çıkarsa yine bu perdeler karşımıza çıkacak. [Hoca icra ediyor.]

Ezberde var mı bir hane ? [Talebe ile karşılıklı çalışıyorlar.]

Ne oluyor? Suzidili makamını sol üzerine naklettiğimiz zaman bize kullanmadığımız perdeler çıkıyor. O zaman sol üzerinde hicaz nasıl olur? Bütün mesele hicaz makamında. Hicaz fa diyezi tam açarsak pest kalıyor. Dik fa diyez açacağız.

[İcra.]

Tiz mibemol bende yok.

[İlk kaydın sonu]

Meşk 2 :

Meşk 1'in devamıdır. Bu kayıt da toplam 23 dakikadır.

'Hicazkar olmuyor ama. Suzidil oluyor. Yani karşımıza bahsettiğimiz perdeler çıkıyor. Onun için sol üzerinde hicaz yaptık. Bunların faydası var. Nihavend'de, Rastta, Uşşak'ta öyle...

Bir Talebe : Keşke o zaman kromatik seyirli icra yapmasaydım dediniz az önce. Bu sizce bir hata mıdır ?

Hoca : Hata değil. Yani insan musiki içerisinde oldukça, şu kadarlık bir rast hicaz taksiminde ne kadar değerli olduğunu, onun doğru dürüst yapılmasının daha hoş olduğunu görüyor. Biraz, Mesud Bey dahi beğenmemiş çabaları... Cemil Bey de yapmış öyle. Ama son fesli resimleri var plakların üzerinde. O zaman yaptığı taksimler daha güzel. Öbürleri gibi cambazlık yapmamış. Daha güzel sesler basmış. Sanatında ilerledikçe bir şeyler aramak değil de durulmak devresi geliyor.

Mesela çok şeyler yaptık. Sololar yaptık. O zaman bir şeyler yapmak, tranzpozisyonlar vesaire. O bir devir ve geçiyor. Sonra duruluyorsun. Şimdi yapsam, güzel bir hicaz yaparım. Bir rast yaparım. Neyimden güzel bir ses çıkartmaya çalışırım. Hareketlerimi çok iyi yaparım. O zamanki düşüncem o.

Kromatikler yapılır. Neden yapmayayım? Her perdede acemaşiran yaptığım taksim vardı. Dinledin mi ?

[Hoca icra yapıyor.]

Bunlar her sanatkarın, müzisyenin başından geçen şeydir. Ressam da öyle. Gelir bir dönem derinleşir, deli şeyler yapar. Sonra durulur.

Bir gün açık örneğini getireyim. Mesud Bey'in bir iki plağını getireyim farkı göreceksiniz. Şimdi yapacağımız iş, neva'dan tiz neva'ya kadar çift sesleri kontrol etmek.

[İcra]

Devamı:

Sonra gittim Bookstore diye bir yer var. Ordan bir kaligrafi kitabı aldım. İtalyanca. Bütün yazı çeşitlerini gösteriyor. Onu koydum. Üzerine ince kağıt koydum. Oradaki yazıları yazmaya [kopyalamaya] başladım.

...Cüneyd Orhon mesela çok güzel yazar. Yazılarını gördün mü? Çok güzel. Akademiden ayrılıp gelme zaten arkadaşımız. Yani biraz baktığın şeyden zevk almalısın. Emin Ongan çok güzel yazardı mesela. Güzel yazı yazarlar var. Tanıdığım birisi vardı, kanun çalıyordu. Efendim, Ankara'da oturuyordu. Bana bir mektup yazdı, sanki makineden çıkmıştı. Biraz yazmak lazım. [Kayıt kesiliyor]

Hoca öyle derdi bize, birinci ve üçüncü oktavlar zordur. Evvela sesi elde edelim, öyle icra ederiz, eser çalarız. Sesleri elde edemezsek eseri çalamayız. Değil mi ?

... Bundan seneler önce, elli altmış sene önce, kayıtlar yapılmış. O zaman transpozisyon yok. Neyler yalnız şah çalıyorlar. Böyle fasıl musikisinde nısıfiye çalıyorlar. Elimizdeki plaklardan görüyoruz. Hafız Osman'ın plağını dinleyin. Orada zavallı adamı mahfetmişler, sazandeler. [Anlaşılmıyor]

İki saz kullanırsın. Bir mansuru alırsın bir kız neyi alırsın. Tamamdır. Eskiden öyle değildi. Hangi sestem okunacaksa o sestem okutuyorlar. Sazandeye okutmuyorlar istediği sesi.

Kayıt 3 : (Yaklaşık 30 dakika)

'Hafız Osman geldiği zaman herkes Hafız Osmanı dinlemeye başlıyormuş. Tavır var [onda]. Hafız Osman niye öyle okuyor? Bir olmuş hikaye, hadiseyle size nakledeyim: Mesud Cemil Bey'den dinlemişim. Sahip Molla, diye biri varmış Paşabahçe'de oturuyor. Zamanın zenginlerinden. Sabah namazına kalkmışlar. Sabah namazlarını kılmışlar. Kahve içiyorlar. Hanım diyor, sabaha karşı bir rüya gördüm. Hanımı hayırdır inşallah diyor. Aziz peygamberi rüyamda gördüm, Hafız'a iltifat ediyordu. Hafız Osman ender olarak gelirmiş onlara. Gelse de bir tefrişatta bulunsam. Yani müjdelesem bunu, demiş. Dediği an, çın diye bahçenin kapısı

açılmış. Tak tak bastonuyla bakmış Hafız Osman geliyor. Ender gelir! Hafız hoşgeldin, bak şimdi seni konuşuyorduk. Efendim... Sana bir müjdem var. Gel bak güzel bir müjde vercem. Müjdeyi daha almadan, ne diyorsun? Çok mu görüyorsun? Onun için binlerce beyit okuyorum. Kasideler okuyorum. Hz. Peygamber için binlerce beyit okuyorum diyor. İşte öyle dolu insandan çıkacak sesler de farklı olur. Öyle dolu bir insandan neyin sesi de farklı çıkar.

Yani bunları size anlatmamdaki maksadım insanın kendisini kendine hazırlaması lazım.

Senelerce kuş merakı vardı bende... Ben görüyorum kuşçuların hiç merakı yok. Şu ilacı aldım, hastaydı şöyle yaptım böyle yaptım gitti. Ama bir Avrupalı yapmıyor öyle. İlmî olarak bakıyor, hallediyor. Getireyim görün...

Efendim... Bunu çalman için, senelerce çalışsan imkanı yok, şu eseri. Neden ? Bunu yaşamadan çalamazsın. Bilemezsin. Şevkutarab diyince bileceksin. Koşacaksın. Diyeceksin şevkutarab nedir ? Bir esere bakcaksınız. Ayin var. Harika bir ayin doyamazsınız güzelliğine.

[Niyazi Hoca eser okuyor.] İlahi, ağızdan ağıza geçmek suretiyle değişmiş. Ama bunun yanında kendi melodik yapımızı düşüneceğiz. Başkalarıyla karşılaştıracacağız. Ama kültür lazım. Güfteyi açıklayalım:

Bir muazzam, kime diyor ? Selami isminde Selami Tekkesi vardır. Mustafa Selami Efendi. Bir muazzam padişahsın. Bu galiba Topkapıdan evvel, Şehremini'de Selami Tekkesi şeyhi. Hz Peygambere söylüyor. Sen öyle bir padişahsın ki bütün şahlar senin kulundur. Allah'a en yüksek, Allah'ın makamına sahip olan yerde senin oturacak bir taht vardır. Senin için Allah tarafından söylenmiştir bu. Nü felek, bütün felekler, ancak sana oturacak basit bir yerdir. Emrine mahkumdur bütün alem. Alem senin için hayattadır. Bakın Hz. Peygamberimizin büyüklüğüne bak... Vahyilahi... Kuran-i Kerim'deki ayet demektir. Kim söyler ayeti, Allah söyler. Senin her sözün vahiydir. Hz Peygamberimizin her sözü ayet gibidir. Hz Mevlana'nın Mesnevi Şerif'te, bakyorsunuz değil mi ? Onun her sözü diyor vahy-i ilahtır. Her sözü ayettir... İnanmazsanız diyor Kuran-ı Kerim'i açın Necm suresi üçüncü ayete bakınız. İşte açın bakın... Onun her sözü ayet kadar kıymetlidir. Onun için peygamberimizi bu güzellikte görmek lazım. Bu kadar yeter şimdi. Ondan sonra bu

güzellikleri saydıktan sonra salavat getiriyor. Muhabbet, salavat, selam olsun ey yol gösterici. Allah'a yol gösterici selam olsun.

... Kuranı Kerim'in ilk ayeti, ikra. Oku... Oku diyor. Ve yaz diyor. Okuduğun şeyi kaleme al diyor. Tembel milletiz...

Oturdum bire kadar konuştuk. Noktadan bahsetti. Noktayı aldı, nokta nedir filan herşeyi izah etti. Kuran'ı Kerim'in her kelimesinde esrar var... Ne bulursanız okumak lazım.

Hz. Peygamber bir ağaca dayanıp konuşma yaparmış. Mesnevi'de var. Direği almışlar. Ağlamaya başlamış direk. Bu hayal değil, hakikat. Konuşmayan bile konuşur ama onu konuşturmak için insan lazım. Konuşmak için oraya gelmek lazım.'

4.4 Salih Bilgin'in Meşkinden Örnekler

Aktaracağımız meşk örnekleri, Ekim 2010 tarihinde Kadıköy İtri Müzik Okulu'nda gerçekleşmiştir. Bu meşkte dikkatimizi çeken en önemli konu, sözlü anlatımın yüksek oranda olmasıdır. Yapılan meşk toplam 72 dakika sürmüştür. Meşkin içeriğini pratik (icra) ve sözlü anlatım olarak ayırdığımızda, toplam icranın yaklaşık olarak 37,5 dakika; sözlü anlatımın ise 34,5 dakika sürdüğü tespit edilmiştir.

'Boynuzsa oynar. Boynuzlar, boynuz başparesi olanlar bilir. Organik malzeme olduğu için, üflediğin zaman şişer sıkışır. Üflemediğin zaman gevşer. Düşer kaybolur. Ama plastiklerin öyle bir şeyi yok. Takarsın öyle kalır. Boynuz bir başpare vardır.

... Şimdi yeniler için söylüyorum. Ses meselesi çok önemli. Siz bir an önce çalmak istiyorsunuz. Öyle bir şey değil bu. İyi bir ses çıkarmak lazım bu sazdan. İyi bir ses çıkartamıyorsanız istediğiniz kadar iyi çalın. İsterseniz uçun, yüz notayı göz açıp kapayana kadar basın. O hiçbir şey ifade etmez. O yğzden iyi bir ses çıkaracaksınız. Onun için de biraz zamana ihtiyaç var. Ses çıkar belki 15 gnde ama ney sesi, ne kadar zamanda çıkar ? İyi bir ney sesini 7-8 veya 10 seneden önce beklemeysin. Ama bir ses çıkacak. Biz o iyi sese doğru adımlarla gitmemiz gerekiyor. O yüzden acele etmemiz gerekiyor. Çünkü neyden ses çıkartmak hemen parmaklarınızı perdeler üzerinde oynatmayı içinizden arzu ettirir. Ve her oynattığınız her parmak hanenize eksik veya yanlış bir bilgi olarak yazılır, değil mi ? Acelesi olan varsa, bu sazı tercih etmesin. Başka saz tercih etsin. Bir iki senede bir yerlerde çalsın. Ama bu öyle değil.

O yüzden acele yok. Keşke bana da biri böyle bir şey söyleseydi. Durum bu. O yüzden de yeni arkadaşlar, bir hafta daha izleme durumunda olacak.

... Bu eğitim basamaklarını geçmek için belli bir müfredat yok. Herkes kendi kabiliyetine göre, her basamağı belki 10 günde belki 10 yılda geçiyor. Herkes bu 18 basamağı tamamlamak zorunda. Bunları tamamladıktan sonra kişi, o tarikatın mensubu olduğu kabul ediliyor. Ve ona bir hücre veriliyor. Sonra bu hücrede 1001 gün tefekkür etme hakkı tanınıyor. Bu 1001 günü o hücrede tamamladıktan sonra da, gerekli olgunluğa erişirlerse Dede ünvanı alıyorlar. Dedelik böyle bir şey. Ucuz bir şey değil. Pahalı bir şey. Şimdi herkes isminin altına, orasına burasına dede koyduğu zaman bu iş biraz ucuzlamış oluyor. Dede olmak kolay bir şey değil. Bunu da böyle bilin. Dışarıdan 3 kuruşa 5 kuruşa satın alamıyorsun. Tabii bu 18 basamağı geçerken, ruhen, madden, manen olgunluğa erişiyor ve birikime sahip oluyorsunuz. Bu dedeler bu çileleri çektikten sonra bu lakabı almışlar. Bu arada da ney üflemişler, bestekar olmuşlar, müzik öğrenmişler. Bu eğitim içerisinde hem maddi hem de manevi eğitim almışlar. Dedelik böyle bir şey. Neyzen olmak da kolay birşey değil.

... Basit bir örnek vereyim. Üniversite harçları var ya. İki okulun yüksek harcı var. Biri tıp fakülteleri ikincisi konservatuarlar. Nerdeyse aynı parayı ödüyorlar. Ülkemizde bir doktorun saygınlığıyla bir çalgıcının saygınlığı bir değil. Ama eğitimleri aynı derecede yüksek ve zor. Ama toplumda genelge müzisyenler daha aşağı seviyede insanlar olarak bilinirler. Yaptıkları iş icabı, çalıştıkları mekanlar biraz öyledir... Osmanlı zamanında bu sebepten fazla kıymet verilmemiş. O yüzden neyzenler tekkeden dışarı çıkmamış. Mesela Osmanlı kadı mahkemelerinde iki zümrenin şahadeti kabul edilmezmiş. Bir romanların, ikincisi müzisyenlerin. Sonradan, Cumhuriyet'ten sonra bir iki imkan ele geçirmişler de... Tabii çok akli başında yetişmiş insanlar olmuş... Yani mevlevi gibi değil de normal hayatta. Refik Fersan gibi. Büyük bestekar ve tanburu... birsürü bestekar var... Böyle bir durum. O yüzden aynı ciddiyete bu işin böyle bir iş olduğunu bilerek üflesin ve üflemeye başlasın. Ama enflasyon ve ülkedeki bu spekülasyon, neyzenlik hayatını da çok aşağı çekti. Bazı kurumlar, o bu, bu işi yaygınlaştırmakla bu işi yükseğe çekeceğini düşündü fakat yaygınlaştırdıkça aşağıya çekti işi. Ben neye başladığımda Türkiye'de ney üfleyenlerin sayısı 50yi geçmiyordu. Bütün Türkiye çapında. Aziz bir röportajında söylemiş. 150-200 tane profesyonel var demiş. 5-10 bin tane de amatör var demiş. Tabii bu çok iyimser bir rakam. Bn yüzbinleri geçtiğini düşünüyorum.

Ama bugün pazardan alacağınız en ucuz sebze veya meyva en bol olanıdır. Her bolluk iyilik demek değildir. O yüzden biz az, öz, iyi birşeyler yapmaya çalışacağız. Yani doğru şeyler öğrenmeye çalışacağız. Ama az öğreneceğiz. Hemen seghah peşrevi çalamayacaksınız yani ! Başka bir yere giden varsa aranızda, değil mi, ilk öğrendiğiniz şey seghah peşrevi. Si la si do si re do si la si sol... ama öyle bir şey yok. Şol cennetin ırmakları akar Allah deyü deyü filan... gibi ilahileri öğretip gözlerini boyuyorlar. Ama sonradan, beş sene geçiyor aradan, beşyüz tane eser geçtiğini sananlar, sonra ciddi bir kuruma başvurdularında veya ciddi biriyle karşılaştıklarında beş senede beş dakikalık bir şey öğrenemediğini anlamış oluyorlar. O yüzden bizde biraz eğitim yavaş. Haberiniz olsun. Durum bu. Evet. Yeni bir arkadaş daha var galiba... Buyrun.

Talebe : [...] ismim. Benim dedem neyzendi.

SB : Kimdi ?

Talebe : [Anlaşılmadı.] Ankara'da. Kısa bir süre dedemle çalışmalarım oldu. Çok ileri bir seviyeye gidemedik, yaşlılığından dolayı. Devam edemedik. Son 4 senedir İstanbul'dayım. Burada da devam etmek için bir yer araştırıyordum. Sizi önerdiler. Anakara'da dedemin arkadaşlarına dostlarına sordum. Rahmetli oldu bir kaç ay önce.

SB : Allah rahmet eylesin. Ankara'dan mı tavsiye ettiler ?

Talebe : Evet, Ali Balakbabalar ile görüşmüştüm.

SB : Sağolsun, arkadaşımıdır. O da bu ülkenin en kıymetli neyzenlerinden bir tanesidir. En ciddilerindedir. Benden de ciddi o. Çok ciddi. Ben de şehir değiştirenlere, mesela İzmir'e gidiyorsa, Yavuz Akalın'a – Hoca'nın talebelerinden- yönlendiririm. Ankara'ya gidenlere, ya Ali'ye ya da Uğur Onuk var Ankara'da. Onlara yönlendiririm. Onlar da Niyazi Hoca'nın bendesi olmuş, bir araya gelemediler şehir farkı nedeniyle ama bu tavrı ve bu yolu benimsemişler. Onlar da İstanbul sözkonusu olunca, sağolsunlar, beni tavsiye ediyorlar. İyi hoşgeldiniz.

... Şimdi, nazariyatı bilmemiz lazım, başka çaresi yok. Yoksa, ne üflediğinizi bilemezsiniz. Biraz çaba göstermeniz gerekiyor. Zaten şu var, idealini doğru koymuş olan arkadaşlar, gitmek istedikleri noktaları iyi tespit etmiş olanlar, zaten öğrenecekler, öğrenmek zorunda olduklarını iyi fihmedeceklerdir. Efendime söyleyeyim, ama siz de en azından, ne yaptığınızı anlamak için, ufak ufak bakmanız lazım. Sevmek, tamam.

Talebe : Hocam benim başparem yok alayım mı ? Çalışayım mı bir yöntem var mı ?

Salih Bilgin : Yöntem filan yok. Bir şey yapma.

Diğer Talebe : Siz ama bakın, göz temasınız olsun demiştiniz.

SB : Bakın, göz teması önemli. O başka bir konu.

... Beş altı hafta o kamışı üfleyeceğiz. Daha sonra ney üflemeye başlayacağız. Çünkü perdeleri açılmış ney ilk başlayanlar için çok tehlikeli. Hemen parmaklar başlıyor... Evet. Bu hafta için özür diliyorum, ama önümüzdeki hafta için kamışlarınız gelir. Bu hafta böyle sohbet olmuş olsun. Haftaya ben size, dudak yapınıza göre, nasıl tutmanız gerektiğini, tek tek göstereceğim. Sadece gösterdiklerimi yapın. Neyi olanlar... Birşey yapmayın. Tehlike !

Diğer Talebe : Benim var ama çalma dediniz çalmıyorum.

Salih Bilgin : Çalma. Yani havaya girin. Neyzenleri tanımaya çalışın... Mesela benim hocamın CV'sine gir. O alır seni başka bir yere götürür... oraya buraya derken. Bu dünyanın orijinine girmiş olursun. Kendimden de bahsetmek istemiyorum. Yanlış anlaşılmasın diye. Tanıdıkça, bizim nerede olduğumuzu, musikin neresinde olduğumuzu daha iyi göreceksin. Neden bu kadar ukala konuştuğumu o zaman daha iyi anlayacaksın. O zaman biraz daha araştırın. Kaç neyzen var. İstanbul radyosunda kaç neyzen var ? Kaç tane devlete bağlı Türk müziği kurumu var ? Kaçar neyzen üflüyor. Bunlar hayatlarında neler yapmışlar. Bakıyorsunuz, bir neyzen ismi buluyorsunuz. Altında işte, CD isimleri buluyorsunuz. Değil mi ? Geçen hafta CD isimleri yazdırdık mı ? Dinlememiz gereken kişilerin isimleri... derken ona gidersiniz.

...Şimdi, belki, işte suzidil takımını dinlemeniz ağır gelebilir. Ama Bekir Bey'in çıkardığı bir LP var. Mesela onu bulun. Bizi mesela daha çok ilgilendiren kim var mesela.

Bir talebe : Kani Karaca...

SB : Ama şu an dinleyemezsiniz... ağır gelebilir.

Talebe : Ben dinlemeye çalıştım.

SB : Nasıl, biraz ağır mı geldi ?

Talebe : Evet

SB : Onu sevdiğini hissettiğin an bu işi kıvırdın demektir. Ama bu hafiften oraya doğru gitmek lazım. Bunun ötesi var. Mesela Hafız Kemal dinleyip zevk aldığınızda Türk müziğini öğrenmiş olacaksınız.

[Talebe çalışıyor. Hoca arada müdahale ediyor. Çarpma hakkında ve eserle ilgili bir iki yerde uyarılar yapıyor. Gerekli başka düzeltmeleri söylüyor].

SB : Dur orada kal. Bana unutturma sana buselik çalıştıracak bir şey yap. Sende ne var. Son dersimiz neydi ?

Talebe : Rast

SB : Sen hala uzun ses mi üflüyorsun ?

Talebe : Evet

SB : Sana temrin vermedim mi ?

Talebe : Hayır.

SB : Hadi.

[Üflüyor]

SB : Aferin. Bak ton gelişmeye başlamış. Neva üfle.

[Üflüyor talebe]

SB : Sen şimdi neva rast arasını biliyorsun. Sana şu çalışmayı vereyim. Sonra neva rast temrini veririm.

[Hoca rast beşlisi üflüyor]

SB : Yap bakayım.

[Talebe deniyor]

SB : Daha yavaş çal. İyi beğendim. Devam et... Arkadaşlar! Neyden iyi bir ses çıkmazsa isterseniz uçun ! Teşbihte hata olmaz. İyi bir karpuz bulursunuz da bıçağı vurunca bir çatırtı gelir. Neyden de öyle bir ses gelmesi lazım. Böyle bir ton yakaladıktan sonra, dengelersiniz. Sertken yumuşamak kolay. Ama yumuşakken sert bir ton bulmak zor. Kuvvetli bir üflemiş. Çalmaya başlayınca şöyle olacak zaten, çok zor teknik eserler var. Onları çalma çabası iyi bir ses çıkartma sevdasından alıkoyacak. Ses kaliteniz o zaman daha normal olacak. O yüzden baştan kuvvetli ve

iyi bir ses. Bir tek ses üfleyeceksiniz. Karşınızdakinin içinde bir yere dokunacaksınız. İçerden bir yer titreyecek.

... Sana bir şey ifade ediyor mu bu ? Bir şey anlatıyor mu ? Bir şey dinlerken, ister batı ister doğu ne olursa olsun, müzik müziktir. Aslında bütün enstrümanlar bir şey söyler. O bir edebiyattır. Bir hikayesi vardır, eserin, senfoninin ya da eser her ne ise...

... Okuyun. Sesleri güzel olmasa da sazandelerin hepsi okur. Bir şarkıcı kadar okur. Ama sesleri güzel olmadığı için kimse dinlemez..."

4.4 Hüseyin Özkılıç'ın Meşkinden Örnekler

Hüseyin Özkılıç'ın kaydedilen meşki Nisan 2014'te Kubbealtı Vakfı'nda verilen bir meşktir. Yaklaşık 3 saat süren meşkte ağırlıklı olarak müzik icrası ve alıştırma yapılmıştır. Bu sebeple az sayıda örnek verebildik.

"Günümüz fasılları artık klasik icra olmaktan oldukça uzak. Çok ötede. TRT de dahil. Hatta başta olmak üzere... Herkes TRT deyince, 'Evet, klasik Türk müziği' diyor ama aslında öyle bir şey yok. Bu bir yalan. Asıl musiki, dışarıda icra edilen musiki..."

...Ufak tefek birkaç güzel icralara en azından mevlevihanelerde [ayın] rastlamanız mümkün. Ya da çok nokta atışı yapacaksınız. Bir tarikatın kadim geleneğinden gelen bir ritüele veya ayin-i şerife rast geleceksiniz, mukabeleyi izleyeceksiniz de musiki dinleyeceksiniz. Onun dışında zor. Birçok devlet korosunun icraları da aynı şekilde...Büyük bir kısmı zaten insanın ruhunu daraltan icralar. Güzel... [icraya devam ediliyor].

... Nasıl okumamız gerektiğine de iyi çalışmamız gerekiyor. Nasıl okursak öyle çalarız çünkü. Okuduğumuz gibi. [Örnek vererek anlatıyor]".

Özellikle kayıt alınmayan ve katılımcı olarak yer alınan meşklerde gözlemlenen sohbet unsurundan örnek vermemiz mümkün olmayacak. Fakat gözlemlediğimiz ve hem Niyazi Sayın ile hem de Salih Bilgin ile örtüşen anlamda bir sohbet gerçekleştiği yöndedir. Nasihatler, müzik tarihinden örnekler, yemek tarifleri, müzik dünyasından anektodlardan bahsedilmiştir.

5. SONUÇ

Bir ekolün birkaç nesil temsilcilerinden yola çıkarak gerçekleştirdiğimiz bu çalışma, değişime odaklanmış olsa da, aslında bir sözlü geleneğinin evrilme, değişme ve intikal durumlarını incelemektedir. Bu süreçte de, ney meşkinin gelenek ile özdeş olduğunu görmüş olduk.

Geleneğin asli özelliklerinden birisi olan değişim, meşkte de kendisini göstermektedir. Geçtiğimiz bölümlerde, sözlü gelenek incelenip karşılaştırıldığında, değişim meşkte sözlü gelenek anlamında açıkça görünmektedir. Aktarılan konular anlamında büyük oranda değişim gerçekleşmiyor fakat anlatım şekilleri ve üslup değişiklik gösteriyor.

Özellikle sözlü aktarımın değiştiği, neyzenin yaşadığı zaman ve içinde bulunduğu çevreye bağlı olarak kültürel aktarımın Niyazi Sayın'dan Salih Bilgin'e ve Hüseyin Özkılıç'a değiştiğini gözlemledik.

Meşk tarzının, musiki tarihi anektodlarının ve birçok teknik bilgi aktarımında sabitlik ve tekrar gözlemlendiği gibi, birtakım ahlaki ve insani değerlerin aktarımında özel bir vurgu veya hassasiyet tespit edildi. Bu meşkin dönemine verildiği mekana ve amaca göre değişiklik gösterebilmektedir.

Hem mülakatlarda, hem de gözlemlenen meşklere, bahsi geçen üç neyzenin meşklerinde, bütünsel yaklaşım yönteminin benzer formda ve bilinçli bir şekilde uygulandığı sonucuna vardık. Nesillerarası değişim minimal düzeyde vardır. Daha detaylı bir sonuca varabilmek için, Türkiye'de nesillerarası dil ve konuşma alışkanlıkları üzerine kapsamlı sosyolojik bir çalışma yapılabilir.

Şüphesiz ki, geleneksel meşk yöntemi icra üslubunu etkileyen önemli bir faktördür. Biz bu araştırmada meşk geleneğindeki üslup değişiminin icra tavrını doğrudan olmasa da dolaylı olarak etkilediğini düşünüyoruz.

Meşkin, bütünsel bir eğitim-aktarım olduğunu söylemiştik. Anlaşılacağı gibi meşkte, ney eğitimi haricinde vurgulanan birçok konu var. Bu konular özellikle musiki

kültürüne ve müzikal beceri ve tekniği olabildiğince yüksek seviyeye çıkması için sıkça tekrarlanıyor. Mesela notadan doğru okumak; iyi bir ses çıkarmak; bazı eserleri ezbere almak gibi. Bu bahsedilen konular ideal bir neyzenin sahip olması gereken özelliklerdir. Meşkin içinde yer alan musiki kültür ve eğitimi de, 'ideal neyzen' amacına hizmet etmektedir.

Bu konuların dışında, ney sazı hakkında tartışmalar özellikle vurgulanıyor ve gelenekte (tarihte) sazın nasıl değerlendirildiği ve sazın bugünkü algısı hakkında bir bilinç geliştirmeye yardımcı oluyor.

Sonuç olarak meşık sözlü geleneğinde aktarılan müzikal bilgi ve müzikal kültür tarihi değermez iken, teknik beceri beklentisi yükselmektedir. Bu da geleneğin teknik anlamda değerliğini ve hatta geliştiğini göstermektedir.

Başka bir sonuç ise, ney meşkinde musiki dışında sohbetin, hocanın özel ilgilerine ve kültürüne bağlı olarak değerliği yönünde olacaktır. Ney hakkında teknik sorunların üzülmesi ile paralel olarak, kültürel ve sanatsal anlayışın geliştirilmesi hedeflenir. Bu hedeflenen 'kültürel' gelişim, tamamıyla sohbet ile gerçekleştiği için, sohbetin içeriği ayrıca motivasyon arttırıcı şekilde gerçekleşir.

KAYNAKLAR

- Arpaguş, S.** (2009). Mevlevilikte Manevi Eğitim, Vefa Yay., İstanbul
- Ayvazoğlu, B.** (2002). Neyin Sırrı Hala Hasret, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul
- Ayverdi, İ.** (2006). Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul
- Behar, C.** (1993). Zaman, Mekan, Müzik, AFA Yayınları, İstanbul
(2005). Musikiden Müziğe, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
(2012). Aşk Olmayınca Meşk Olmaz, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Ben-Amos, D.** (1984). The Seven Strand of Tradition: Varieties in Its Meaning in American Folklore Studies, Journal of Folklore Research, Vol.21
- Benson, B.** (2003). The Improvisation of Musical Dialogue: A Phenomenology of Music, Cambridge University Press, Cambridge
- Bobovius, A.** (2009). Topkapı Sarayı'nda Yaşam, Kitap Yayınevi, İstanbul
- Blasdel, C.Y.** (2005). The Single Tone, Printed Matter Press, Japan
- Bruns, G.L.** (1971). What is Tradition? New Literary History, Vol. 22, No. 1, Institutions of Interpretation
- Cundioğlu, D.** (2005). Sözlü Kültür'den Yazılı Kültüre Anlam'ın Tarihi, Kaknüs Yay.
(2010). Söz Medeniyetinden Göz Medeniyetine,
<http://ducanecundioglusimurggrubu.blogspot.com.tr/2012/08/soz-medeniyetinden-goz-medeniyetine.html>
- Çolak, V.** (2011). Geleneksel Türk sanat müziğinde ney sazı ve Neyzen Niyazi Sayın'ın müzikal yaşantısındaki ney tavrı üzerine incelemeler, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi
- Delamont, S.** (1992). Fieldwork in educational settings: Methods, pitfalls and perspectives. London: The Falmer Press
- Derya, S.** (2008). Aşkın Sesi Ney Öğretim Kitabı, Pan Yayıncılık, İstanbul
- Doğrusöz, N.** (2012). Yusuf Kırşehirli'nin Müzik Teorisi, Kırşehir Valiliği, Kırşehir
- Eisenstadt, S. N.** (1973). Tradition, Change and Modernity, New York, Wiley
- Erguner, S.** (2002). Ney Metod, Erguner Müzik, İstanbul

- Feldman, W.** (1996). *Music of the Ottoman Court*, VWB, Berlin
- Finnegan, R.** (1992). *Oral Traditions and The Verbal Arts*, Routledge, London
- Gadamer, H.G.** (2006). *Truth and Method*, Continuum Publishing Group, London
- Gezer, S.** (2008). *Sözlü Kültürden yazılı Kültüre Kur'an*, Ankara Okulu Yay.
- Glassie, H.** (1995). *Tradition*, *The Journal of American Folklore*, Vol. 108
- Goldstein, L.** (1957). *On Defining Culture*, *American Anthropologist*, New Series, Vol. 59, No. 6, s.1076
- Gökkaya, E.** (2010). *Neyzen Ahmet Yakupoğlu'nun ney'deki tavrı üzerine bir çalışma*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi
- Gölpınarlı, A.** (2006). *Mevlevi Adab ve Erkanı*, İnkılap Yayınları, İstanbul
- Hobsbawm, E.** (1983). *Introduction: Inventing Traditions*, In *The Invention of Tradition*, Ed. E. Hobsbawm, T. Ranger, 1-14. Cambridge: Camb. Uni. Press
- Hood, M.** (1982). *The Ethnomusicologist*, Kent State University Press, Kent
- Hakkı, İ.** (2000). *Marifetname*, Kitsan Yayınevi, İstanbul
- Heidegger, M.** (2004). *What is Called Thinking?*, Perennial Harper Collins, New York
- Kara, M.** (1999). *Din, Hayat, Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler*, Dergah Yay., İstanbul
- Karadağ, B.** (2013). *Meşkte Ney Eğitimi*, Pan Yayıncılık, İstanbul
- Kaya, A.** (2011). *Ney Metodu*, Kitabevi Yayınları, İstanbul
- Kippen, J.** (2008). *Working with the Masters*, in *Shadows in the Field*, Edited by G.Barz & T.Cooley, Oxford University Press
- Köker, E.** (2005). *Kitapta Kurutulmuş Çiçekler ya da Sözlü Kültür Üzerine Düşünmek*, Dipnot Yay.
- Linnekin, J.**(1983). *Defining Tradition: Variations on the Hawaiian Studies*, *American Ethnologist* 10
- Malçok, B.** (2013). *Son yüzyılda yayınlanmış Ney metodlarının metodolojik olarak analizi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haliç Üniversitesi
- McDonald, B.** (1996). *The Idea of Tradition Examined in the Light of Two Australian Musical Studies*, *Yearbook for Traditional Music*, Vol. 28
- Merriam, A.P.**(1964). *The Anthropology of Music*, Northwestern University Press, Illinois
- Nasır Dede, A.** (2006). *Tedkik-ü Tahkik-İnceleme ve Gerçeği Araştırma* (çev.

- Yalçın Tura), Pan Yayıncılık, İstanbul
- Nettle, B.** (1983). *The Study of Ethnomusicology: Twenty-nine Issues and Concepts*, University of Illinois Press, Urbana
- Neuman, D.** (1980). *The Life of Music in North India : The Organization of an Artistic Tradition*, Detroit
- Nişanyan, S.** (t.y.). Nişanyan Etimoloji Sözlüğü, <http://www.nisanyansozluk.com>
- Özeke, D. A.** (2000). *Neyzenler Kahvesi Bir Neyzenin Hatıraları*, Pan Yay.
- Özen, M.E.** (1985). *Yazma Kitap Sanatları Sözlüğü*, Nazım Terzioğlu Basım Atölyesi, İstanbul,
- Özpekel, N.O.** (2003). *Ümit Gürelman, Şiir, Şarkı, Ney Sesi: Bir aşkın hikayesi*, Türkan Matbaası, İstanbul
- Olgun, T.** (1995). *Çilehane Mektupları*, Akçağ Yayınları, Ankara
- Ong, W. J.** (2010). *Sözlü ve Yazılı Kültür, Sözü'nün Teknolojileşmesi*, Metis
- Pekin, E.** (2004). "Theory, Instruments and Music", in *Ottoman Civilization 2*, H. İnalçık and G.Renda (eds.), Ankara, s.1008-1043
- Poulos, P.** (2006). *Inheriting innovation : a study of taksim within a 20th century lineage of Turkish tanbur players*, SOAS, University of London
- Redfield, R.** (1956). *Peasant Society and Culture: An Anthropological Approach to Civilization*, University of Chicago Press
- Rice, T.** (1994). *May It Fill Your Soul: Experienceing Bulgarian Music*, University of Chicago Press, Chicago
- Sammons, J.L.** (1977). *Literary and Practical Criticism*, Indiana University Press, Bloomington
- Serin, M.** (2006). *Kemal Batanay, Bestekar, Tanburi, Hafız, Kubbealtı Neşriyat*
- Shelemay, K.K.** (1996). *The Ethnomusicologist and the Transmission of Tradition*, *The Journal of Musicology*, Vol. 14, No.1
- Shils, E.** (1971). *Tradition, Comparative Studies in Society and History*, Vol. 13, No.2, Special Issue on Tradition and Modernity
- (1983). *Tradition*, Chicago University Press (çev. Hüsamettin Aslan, Gelenek, Doğu Batı Düşünce Dergisi, Doğu Batı Yayınları, 2003)
- Signell, K.** (2006). *Makam – Türk Sanat Musikisinde Makam Uygulaması*, Yapı Kredi Yay., İstanbul
- Senay, B.** (2014, baskıda). 'The Fall and Rise of the Ney: from the Sufi Lodge to the World State.' *Ethnomusicology Forum*.

- Tan, A.** (2008). Niyazi Sayın'ın Ney Tavrında Perde Pozisyonları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İTÜ
- Tanrıkorur, Ç.** (2005). Osmanlı Dönemi Türk Musikisi, Dergah Yayınları, İstanbul
- Tylor, E. B.**(2010). Primitive Culture, Cambridge University Press, New York
- Ünaldı, T.** (2008). 2000'li Yıllarda Türkiye'de Ney Sazı, Tavırları ve bu Tavırların Belli Başlı İcracıları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, YTÜ
- Wach, J.** (1996). Master and Disciple: Two Religio-Sociological Studies, The Journal of Religion, vol. XLII, no.1, translation
- Williams, R.** (1983a). Culture & Society: 1780-1950, Columbia University Press
(1983b). Keywords, Oxford University Press
- Ziya, M.** (2005). Yenikapı Mevlevihanesi, Ataç Yayınları, İstanbul

EKLER

EK A. Neyzenler Silsilesi (19-20.yy)

Neyzen Emin Dede (1883 - 1943)

Mesut Parker (1909-2007)

Halil Can (1905 - 1973)

Süleyman Erguner (Büyükbaba) (1902 - 1953)

Fahri Celal Göktulga (1895-1975)

Halil Dikmen (1906 - 1964)

Hakkı Süha Sezgin

Bahriyeli İbrahim Bey

Hicabi Fıratlı

Emin Kılıçkale (1897-1984)

Hasan Başaranel

İhsan Aziz Bey (1884 - 1935)

Şevki Sevgin

Halil Dikmen

Şevki Sevgin (1893 - 1960)

Selami Bertuğ

Sencer Derya (1937-2009)

Mahmut Ekrem Vural (1940-)

(Dede) Hasan Başaranel (1901-1986)

Ümit Gürelman (1946 -)

Fuat Türkelman (1941-1992)

Gavsi Baykara (1902 - 1953)

Aka Gündüz Kutbay (1934 - 1979)

Doğan Özeke

Süleyman Erguner (Büyükbaba) (1902 - 1953)

Ulvi Erguner (1924-1974)

Halil Can (1905 - 1973)

Ömer Erdoğan (1949-)

Ulvi Erguner (1924-1974)

Selami Bertuğ (1924 -)

Doğan Ergin (1941-1998)

Ümit Gürelman

Halil Dikmen (1906 - 1964)

Turgut Cansever (1920-2009)

Ahmet Yakuboğlu (1920 -)

Niyazi Sayın (1927-)

Selami Bertuğ (1924 -)

Fikret Bertuğ (1941-)

Mahmut Bilki

Ali Balakbabalar

Ulvi Erguner (1924 - 1974)

Kudsi Erguner (1952 -)

Süleyman Erguner (1957 -)

Niyazi Sayın (1927 -)

Ömer Erdoğan (1949-)

Mustafa Güvenkaya (1956-)

Ümit Gürelman

Sadreddin Özçimi (1955-)

Salih Bilgin (1960-)

Varol Şar

Ahmed Şahin (1964 -)

Yavuz Akalın (1965 -)

Kemal Karaöz

Ali Tan

Aka Gündüz Kutbay (1934 - 1979)

Sadreddin Özçimi

Uğur Onuk

Aziz Şenol Filiz

Arif Erdebil

Sadreddin Özçimi (1955 -)

Ahmed Şahin

Fahrettin Acar

Süleyman Erguner (1957 -)

Ali Tüfekçi

Salih Bilgin (1960 -)

Volkan Yılmaz

Burcu Karadağ

Ahmet Tırışkan

Kemal Karaöz

Hüseyin Özkılıç

Tolga Duran

Can Gülbal

Pelin Başar

Ayça Ezgi Arın

EK B. Mülakat Listesi

Niyazi Sayın, Aralık 2010, İstanbul

Nisan 2014, İstanbul

Ruhi Ayangil, Ağustos 2011, İstanbul

Ömer Erdoğdular, Aralık 2010, İstanbul

Sadreddin Özçimi, Kasım 2010, İstanbul

Salih Bilgin, Haziran 2010, İstanbul

Arif Erdebil, Aralık 2010, İstanbul

Hüseyin Özkılıç, Kasım 2010, İstanbul

Ali Tan, Eylül 2011, İstanbul

EK C. Biyografiler

Niyazi Sayın

1927 senesinde, İstanbul Üsküdar'da, dünyaya geldi. İlk ve ortaokulları, Üsküdar'da, liseyi Haydarpaşa ve Beyoğlu'nda okudu. İkinci Dünya Savaşı ve yoksullukların önde olduğu bir devirde eğitimini tamamlayamadı. Askerliğini eğitim alayında yaptığı devirde, İstanbul Belediyesi Konservatuvarı'na devam etti. 1947 yılında, Mustafa Düzgünman ile tanışıp ve musiki alemine girdi. Daha sonraları ise Hattat Necmeddin Okyay vesilesiyle Resim Heykel Müzesi müdürü ve Güzel Sanatlar Akademisi resim hocalarından Neyzen Halil Dikmen'den ney dersi almaya başladı ve her Perşembe günü on beş yıl boyunca hocasından ney dersi almaya devam etti. İstanbul Radyosu Müzik Yayınları'nda vazife aldı.

1956 yılından 1969 yılına kadar Münir Nureddin Selçuk'un arzusu ile İstanbul Belediyesi Konservatuvarı icra heyetinde vazife aldı. Bu vazifeden sonra o devirde yeni kurulan İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuvarı'nda Öğretim Görevlisi ve Nefesli Sazlar Ana Bilim Dalı Başkanı olarak vazife aldı. 1980 yılında Amerika'nın Seattle Üniversitesi'nde bir yıl kadar bir devrede arkadaşı Tanbûri Necdet YAŞAR

ile Türk Mûsikîsi eğitimi yapmış bulunmaktadırlar. Aynı zamanda İngiltere, Almanya, Fransa gibi memleketlerde de çeşitli zamanlarda konserler verdi.

Neyzen Niyazi SAYIN ebrudan fotoğrafa, tespihçilikten sedef kakmacılığına, elektronikten tornacılığa, balıkçılıktan gülcülüğe, ağaç işlerinden kuşçuluğa kadar yoğun bir ilgi yelpazesi içinde yoğrulmuş, günümüzün ender şahsiyetlerinden biridir.

Ruhi Ayangil

1952 yılında doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Fakülte yıllarında İstanbul Belediye Konservatuvarı Şan bölümünde İhsan Balkır'ın şan, Duygu Ünal'ın solfej, Uğur Ünel'in armoni sınıflarına devam etti. Daha sonra özel olarak Cemal Reşit Rey'le piyano, armoni ve kompozisyon çalıştı. Kanun solisti, türk müziği orkestra-koro yönetmeni ve besteci olarak, makam temeline dayalı türk müziğinin geliştirilmesi çalışmalarına katkıda bulunmayı amaçlayan Ayangil, klasik ve modern çığırdaki türk müziği seslendirmeleri ile dikkat çekti.

İstanbul-İzmir-Çukurova Devlet Senfoni Orkestraları, Anadolu Oda Orkestrası ile Oradea Filarmoni Orkestrası eşliğinde seslendirdiği; Boğaziçi Üniversitesi Korusu; Ayangil Türk Müziği orkestra ve korusu; ile gerçekleştirdiği; antik ve çağdaş repertuar; seslendirmeleri de, türk müziği topluluk yönetimi ve yorumculuğu alanında önemli aşamalar sayıldı. Film ve oyun müzikleri ile başlayan (1980) bestecilik çalışmalarında da makam temeline dayalı besteleme tutumunu benimseyen Ayangil'in çalışmaları arasında Fehim Paşa Konağı (oyun müziği, 1992) ve Yorgun Savaşçı (film müziği, HBB TV 1994) bulunmaktadır.

Yurt içi ve dışında sayısız konserler veren Ayangil'in sesli yayınları arasında Alnar / kanun konçertosu, Ali Ufki / Uyan Ey Gözlerim, Tura / Tura şarkıları, Tura / Şeyh Galib'e Saygı Kantatı, çalışmaları yer almaktadır.

Ömer Erdoğan

1949 yılında Konya'da doğdu. Ney çalışmalarına küçük yaşlarda başladı ve 1965 yılında Niyazi Sayın'ın talebesi olan Ümit Gürelman'la İleri Türk

Müziği Derneğinde devam etti. Bir kaç ay sonra Niyazi Sayın'ın özel derslerine katılmaya başladı ve bu çalışmalarını uzun yıllar sürdürdü.

Halil Can, Laika Karabey ve Daniş Bey'in ev sohbetlerine katıldı. Radyo programlarına, konserlere, üniversite korosu çalışmalarına ve konserlerine neyzen olarak iştirak etti. 1980 yılında Bekir Sıtkı Sezgin'in Sheraton konserinde ve ilerleyen yıllardaki çoğu konserine neyzen olarak katıldı.

1984-1987 yılları arasında ney sanatçısı olarak Prof. Dr. Nevzad Atlığ idaresindeki Kültür Bakanlığı, Klasik Türk Müziği korosunda bulundu. Bekir Sıtkı Sezgin, Necdet Yaşar ve İhsan Özgen ile kayıt çalışması yaptı. 1987'de Prof. Necdet Yaşar'ın kurmuş olduğu, Kültür Bakanlığı Klasik Türk Müziği Topluluğunda kadrolu ney sanatçısı olarak görevini sürdürmektedir.

Yurt dışında çeşitli ülkelerdeki konserlere, Necdet Yaşar Ensemble ve diğer gruplar ile katılmıştır. Beş senedir Yunanistan'daki Labyrinth Musical Workshop'da ve Avusturya'daki Makamhane'de yıllık ney semineri vermektedir.

Sadreddin Özçimi

1955'te Konya'da doğdu. Aka Gündüz Kutbay ve Niyazi Sayın tarafından yetiştirildi. Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nın ilk mezunlarından olan Özçimi, 1977'de, öğrenciliği sırasında Dr. Nevzad Atlığ tarafından kurulan İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Korusu'na neyzen olarak katıldı. Konservatuvar'dan mezun olmasından sonra 1980 yılında Konya Belediye Başkanı Mehmet Keçeciler'in talebiyle Konya Belediyesi bünyesinde bir Türk Müziği Korusu kurdu ve burada gençlere musiki dersleri verdi. Sadreddin Özçimi'nin yetiştirdiği bu gençlerden bazıları, müzik dünyasında hâlen başarılı görevler yapmaktadırlar.

Özçimi, 1984'te Selçuk Üniversitesi'nde müzik okutmanı oldu ve daha sonra udî Cinuçen Tanrıkorur ile birlikte Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nün kuruluş çalışmalarında bulundu.

1986 yılında İstanbul'a dönerek Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dini Musiki Kürsüsü'nde master programına katılan Sadreddin Özçimi, tezini 15. yüzyıl nazariyatçılarından Hızır bin Abdullah'ın "Kitâbü'l-Edvâr" adlı eseri

üzerine yaptı ve tezi 1999 ile 2000 yıllarında Musiki Mecmuası'nda yayınlandı.

Sadreddin Özçimi, yurtiçinde ve yurtdışında çok sayıda etkinliklerde görev aldı. Konya'da düzenlenen Mevlânâ İhtifalleri'nde 1971'den itibaren hemen her yıl neyzen olarak yer alan Sadreddin Özçimi, daha sonra semâ âyinlerindeki mutribin, yani müzisyenlerin, özellikle de neyzenlerin gelebileceği ve asırlar boyunca Kutbû'n-nâyî Osman Dede, Rauf Yektâ Bey, Halil Can, Niyazi Sayın, Akagündüz Kutbay ve Doğan Ergin gibi neyzenlerin işgal ettiği en yüksek derece olan neyzenbaşılık makamına getirildi. Hâlen İstanbul Devlet Türk Müziği Topluluğu'nda neyzen olan Sadreddin Özçimi Konya'da neyzenbaşılık görevine de devam etmektedir.

Sadreddin Özçimi, müzisyenliğinin yanısıra, klasik Türk sanatlarının birçok dalı ile de ciddi seviyede ilgilendi ve hocası Niyazi Sayın'dan etkilenip onun yolunda gitmek azmiyle başladığı tesbihçiliğinin yanısıra, ebru ile de uğraştı. Başta hat ve ebru olmak üzere birçok sanatta üstâd olan Necmeddin Okyay'ın talebesi ebru sanatkârı Mustafa Düzgünman'ın icazetli öğrencisi Alpaslan Babaoğlu'ndan ebru öğrendi ve icazet aldı. Son senelerde musikinin yanısıra ebruya da çok daha ciddi şekilde eğilen Sadreddin Özçimi'nin eserleri yurt içinde ve dışında çeşitli karma sergilerde yer almakta ve Özçimi son dönemin en başarılı ebrucularından biri kabul edilmektedir.

Evli olan Sadreddin Özçimi'nin Hakkı, Fatih ve Yâsin adlarında üç oğlu vardır.

Salih Bilgin

1960 tarihinde İstanbul'da doğdu. Aslen Afyonkarahisar Bolvadin kazasındandır. İlk, orta ve lise tahsilini İstanbul Fatih Koleji'nde tamamladıktan sonra 1980 yılında İTÜ TMD Konservatuvarı'na girdi. Eğitimi sırasında Neyzen Niyazi Sayın'dan ney, Özdal Orhon'dan Türk Musikisi solfej, nazariyat ve repertuar, Hurşit Ungay'dan usul, Ahmet Kabaklı'dan edebiyat, Cafer Açı'nın enstrüman bilgisi dersi; Bekir Sıtkı Sezgin, Yalçın Tura, İhsan Özgen, Demirhan Altuğ, Kâni Karaca, Nevzat Atlığ, Cahit Atasoy gibi hocalardan çeşitli dallarda dersler aldı veya özel olarak birlikte çalışmalarda bulundu.

1984 yılında İTÜ Nefesli Sazlar Ana Sanat Dalı Ney Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl Kültür Bakanlığı İstanbul Klasik Türk Müziği Korosu'nun açtığı ney sınavını kazanarak göreve başladı. Daha sonra İzmit Belediye Konservatuvarı'nda kuruluşundan itibaren dört yıl hocalık görevini sürdürdü. 1988 yılında, mezun olduğu okul olan İTÜ TMDK'da öğretim görevlisi olarak göreve başladı ve 2001 yılına kadar bu hizmeti aralıksız sürdürdü. Yurt içi ve yurt dışı sayısız konserde yer alan Salih Bilgin, Tanburî Murat Aydemir ile birlikte, klasik saz eserlerinden oluşan Nevâ isimli albümü 2001'de, bunun devamı niteliğindeki Nevâ 2 albümünü ise 2009 yılında yapmış, albümler Kaf Müzik tarafından yurt içinde, Nevâ albümü Golden Horn tarafından yurt dışında yayımlanmıştır. 2011 yılında, klasik müziğimizin doğaçlama dansla bulunduğu deneysel bir proje olan Taksim - Taksim'e dahil olmuş, çeşitli performanslarda görev almıştır. 2012 yılında, Mevlevî Âyinleri gibi muhteşem eserleri, bugüne kadar pek rastlanmayan nüanslarla ancak klasik anlayıştan taviz vermeden icra etme hedefiyle Hezarfen Sanat Ney Topluluğu'nu kurmuş ve sanat yönetmenliğini üstlenmiş, topluluk, Yenikapı Mevlevîhanesi, Galata Mevlevîhanesi ve Cemal Reşit Rey Konser Salonu gibi çeşitli mekânlarda âyin icra etmiştir.

Bilgin'in, kendi geliştirdiği yöntemlerle, kıymetli malzemelerden ve farklı formlarda yaptığı başpâreler 2013 yılında "Zanaatten San'ata Başpâre" ismiyle kitap haline getirilmiş, uzun yılların titiz ve özverili çalışmasına şahitlik eden kitap, Konya Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından basılmıştır. Kitaptaki başpârelerin yanında, yine sanatçının kendi yapımı olan mühre, kudüm zahmesi vb. çalışmaların yer aldığı koleksiyon, Konya Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün davetiyle, 2013 yılı Şeb-î Arus etkinlikleri kapsamında Mevlânâ Kültür Merkezi'nde sergilenmiştir.

Hocası Niyazi Sayın'dan öğrendiği ney, başpâre, ebrû ve tesbih yapımı çalışmalarını sürdüren sanatçı, başta müzik olmak üzere klasik sanatlarımıza hizmet düsturuyla 2011 yılında Hezarfen Ney ve San'at Okulu'nu kurmuştur. Ney, kemençe, keman, ud, nazariyat ve hat gibi dersler verilmekte olan Hezarfen San'at'ta, ney, başpâre, kudüm zahmesi, mühre vb. imal edilmektedir.

Yıllar boyu çeşitli derneklerde ve müzik okullarında hocalık yapan Bilgin, Hezarfen Ney ve San'at Okulu (Üsküdar) ve Mim Sanat Atölyesi (Ümraniye) bünyesinde ders vermeye devam etmektedir.

Halen Cumhurbaşkanlığı Klasik Türk Müziği Korosu'nda görev yapan sanatçı, aynı koroda klasik kemençe sanatçısı Yağmur Damla Bilgin ile evli olup bir çocuk babasıdır.

Arif Erdebil

1953 yılında İstanbul Çemberlitaş'ta doğdu.Ortaokul yıllarında ailenin de etkisiyle müzikle ilgilenmeye başladı. Aile büyükleriyle birlikte musiki meşklerine katılarak bu toplantılardan feyz almaya başladı. Amcazadesi Vehbi ve ağabeyi Burhanettin Erdebil'in etkisiyle 13 yaşında ney üflemeye başladı. Pertevniyal Lisesi'ne devam ettiği süre içinde sazını geliştirdi. 1975 yılında yeni açılan İTÜ Devlet Türk Müziği Konservatuvarı'nın Temel Bilimler bölümünü kazandı. Aka Gündüz Kutbay'dan ney, Bekir Sıdkı Sezgin ve Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca'dan repertuar, Necdet Yaşar'dan tanbur, Hurşit Ungay'dan kudüm, Nida ve Neriman Tüfekçi'den halk müziği,Yalçın Tura'dan armoni ve Cahit Atasoy'dan nazariyat dersleri aldı.

Neyzen Niyazi Sayın'ı çalışmalarında ve tavrını geliştirmekte kendisine örnek aldı.Üniversite Korosu, İcra Heyeti, İstanbul Sema Grubu ve Nezih Uzel ile birlikte yurt içinde ve Avrupa'nın birçok ülkesinde çeşitli konserler verdi. Nikiforos Metaxas ve Bosphorus Topluluğu ile Yunanistan'a köprü kurmak ve ilk kültürel yakınlaşmayı sağlamak amaçlı etkinliklerde yer aldı.Yunanistan'da hazırlanan ve Türkiye'de basılan "Heybeli'den Son Vapur" ve benzeri birçok albüm çalışmasında yer aldı.

1994-95 yılları arasında Burhan Öcal'la birlikte İsviçre'de ikili konserler yapıp, onunla birlikte "Demedim mi" adlı albümü çıkardı. Zürih Oda Orkestrası, Konçerto Köln Orkestrası'yla konserler verdi. 1998-2004 yılları arasında İstanbul Devlet Türk Müziği Topluluğu'nun sanat yönetmenliği görevini sürdürdü. Halen topluluktaki görevine neyzen sanatçı olarak devam eden Erdebil evlidir.

Hüseyin Özkılıç

1976 yılında İstanbul'da doğdu. Müziğe ortaokul çağında bateri ile başlayan Özkılıç Pertevniyal Lisesinde eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul Teknik Üniversitesi TMDK Müzikoloji Bölümünde lisans eğitimine başladı. Konservatuarda Prof. Dr. Yalçın Tura, Prof. Dr. Şehvar Beşiroğlu, Yusuf Ömürlü gibi hocalarla çalışıp ney derslerini Salih Bilgin'den aldı. 2000 yılında konservatuardan mezun olan Özkılıç birçok ödüle sahiptir. Çeşitli dernek ve müzik okullarında ney dersi veren Özkılıç 2014 yılında müzikoloji alanında yüksek lisansını tamamlamıştır.

Ali Tan

1981 yılında İstanbul'da doğan Ali Tan, lise öğretiminin ardından İstanbul Kocamustafapaşa'da bulunan Hekimoğlu Ali Paşa Kütüphanesi'nde TRT İstanbul Radyosu ney sanatçısı Ahmed Şahin'den ney dersleri almaya başladı.

2000 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi TMDK Temel Bilimler Bölümünü kazandı. Bu bölümde dört yıl süreyle Niyazi Sayın'dan ney meşk etti. Bu süre zarfında Cengiz Ünal'dan nazariyat, Rahmi Sönmezocak'tan repertuar dersi alan Tan, 2004 yılında dereceyle mezun oldu ve İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Müziği Programı'nı kazandı. 2008 yılında "Niyazi Sayın Tavrında Perde Pozisyonları" başlıklı Yüksek Lisans tezini tamamladı. 2012 yılında ise Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları bilim dalında "Ney Açkısının Tarihi ve Teknik Gelişimi" isimli doktora tezini tamamladı. Yurt içinde ve yurt dışında birçok konser veren Tan, aynı zamanda akademik çalışmalarına devam etmekle birlikte, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Bölüm Başkanlığı görevini yürütmektedir.

EK D. Meşk Kayıtları

Niyazi Sayın, Meşk 1, Mayıs 1998, İstanbul

Meşk 2, Mayıs 1998, İstanbul

Salih Bilgin, Meşk 1, Kasım 2010, İstanbul

Meşk 2, Aralık 2010, İstanbul

Meşk 3, Aralık 2010, İstanbul

Meşk 4, Aralık 2010, İstanbul

Meşk 5, Ocak 2011, İstanbul

Hüseyin Özkılıç, Meşk 1, Nisan 2014, İstanbul